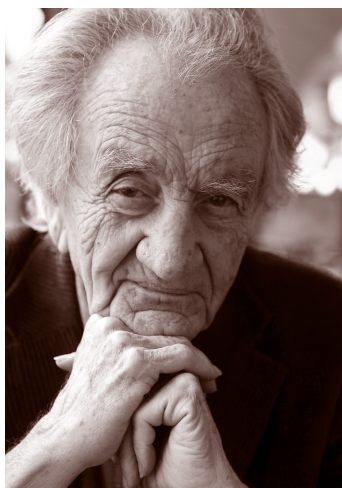

Doctor Honoris Causa

Miquel Siguan i Soler

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

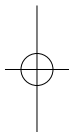
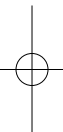

Doctor Honoris Causa
MIQUEL SIGUAN
I SOLER

Discurs llegit
a la cerimònia d'investidura
celebrada a la sala d'actes
de l'edifici del Rectorat
el dia 30 de juny
de l'any 2008

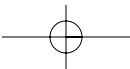
UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

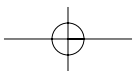
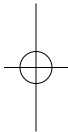
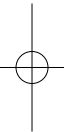

Editat i imprès
pel Servei de Publicacions
de la Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Barcelona)

Imprès a Catalunya

PRESENTACIÓ
DE
MIQUEL SIGUAN I SOLER
PER
JOSEP M. BLANCH I RIBAS

Excel·lentíssim i Magnífic Rector,
Il·lms. Srs. Vicerectors, Degans, Directors de Departament i Membres del Claustre,
Autoritats, Senyores, Senyors i Col·legues,

Fa uns mesos, la Junta de Facultat de Psicologia va aprovar per unanimitat proposar el nomenament del professor Miquel Siguan i Soler, catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona, com a doctor *honoris causa* de la UAB. Em plau fer la *laudatio* d'aquest il·lustre doctorand. Després d'una breu síntesi biogràfica, resumiré esquemàticament els seus mèrits en dos capítols: en el primer, assenyalaré alguns dels aspectes més visibles i rellevants del seu currículum científic i en el segon valoraré l'impacte — tant l'invisible com aquell més evident — de la seva obra en la psicologia que avui s'investiga i s'aplica, s'ensenya i s'estudia al país.

Resum biogràfic

Ara fa noranta anys, Miquel Siguan i Soler va néixer a Barcelona. En fa setanta que va ser enviat a la guerra, a una companyia anarquista, essent secretari general de la Federació Nacional d'Estudiants Catalans. I en fa justament quaranta va contribuir decisivament a la institucionalització de la psicologia com a disciplina, com a professió i com a carrera universitària a Espanya i a Catalunya.

Després de passar pel front de Terol i per un camp de concentració, es va llicenciar en Filosofia i Lletres l'any 1941. Abans, Joaquim Xirau l'havia iniciat en la fenomenologia i Emili Mira, en la psicotècnia. Durant els anys quaranta, va treballar com a catedràtic d'ensenyament mitjà a Santander, on també es va dedicar a l'orientació professional de l'alumnat de l'Escola del Treball local. Més tard, va dirigir una escola nocturna de formació professional a l'Hospitalet de Llobregat.

Va començar els anys cinquanta estudiant Psicologia Industrial a la London School of Economics. Doctor en Filosofia i Lletres per la Universitat de Madrid, va ser becat

pel Departament de Psicologia Experimental del CSIC, on tingué com a companys Mariano Yela i José Luis Pinillos, entre altres importants noms de la psicologia espanyola. Durant uns anys, va dirigir l'especialitat de Psicologia Industrial de l'Escola de Psicologia de la Universitat de Madrid. El 1962 va ocupar la càtedra de Psicologia de la Secció de Filosofia de la Universitat de Barcelona. I, del 1966 al 1976, va dirigir l'Escola de Psicologia d'aquesta universitat.

El 1968, en un procés on Siguan va tenir un destacat paper impulsor, es va crear la Secció de Psicologia en el marc de la Llicenciatura de Filosofia i Lletres, simultàniament a Madrid i a dues universitats catalanes —la UB i la UAB. En aquest context, va dirigir primer el Departament i posteriorment la Secció de Psicologia de la Universitat de Barcelona, fins que s'hi va crear la Facultat de Psicologia. Jubilat l'any 1986, actualment és degà honorari de la Facultat de Psicologia i professor emèrit de la Universitat de Barcelona.

Aspectes més visibles i rellevants del currículum del doctorand

Producció científica. Fins al present, Miquel Siguan ha escrit vint-i-sis llibres sobre diversos tòpics de la psicologia científica, alguns traduïts a diverses llengües (a part del català i el castellà, n'hi ha de traduïts al francès, a l'anglès, a l'alemany i fins i tot al croat i al xinès). També ha escrit una setantena de capítols de llibre i ha dirigit o coordinat l'edició d'una vintena de llibres més, ha redactat una trentena de pròlegs de llibre i ha elaborat una altra vintena de publicacions autobiogràfiques.

Així mateix, ha produït més de vuitanta articles científics, publicats en català, castellà, francès, anglès o alemany, i molts més articles de divulgació científica. Entre els anys seixanta i vuitanta, va dirigir més de vuitanta tesis doctorals, en una època gens dominada per la compulsió a la productivitat.

En aquesta obra escrita d'un sol autor, criden l'atenció no només la quantitat i la qualitat de les aportacions, sinó també la seva extraordinària diversitat temàtica, que fa de Siguan un clàssic i un pioner en infinitat de camps: de l'amor a la guerra, de les relacions humanes en l'empresa a la migració del camp al suburbi, del bilingüisme a la salut mental, del llenguatge infantil a la identitat social i del TAT al joc de rol. En una època com aquesta, marcada per la hiperespecialització postmoderna en una variable interventora moderadora dels efectes de la variable independent sobre la dependent, aquesta obra representa un excel·lent contrapunt neorenaixentista d'esperit plenament *universitari*, que s'interessa per tot el que hi ha a l'univers i no només per alguns detalls particulars del món real. Justament, quan el doctor Siguan es va jubilar el 1986, s'acomplia mig mil·lenni d'aquell moment important de la tran-

sició a la modernitat, un dia de 1486 en què Pico della Mirandola va exhibir el treball de la seva vida materialitzat en les nou-centes *Conclusiones*, síntesi de la seva recerca filosòfica, cabalística i teològica *in omni genere scientiarum*, impulsada per la passió per investigar *de omni re scibili et cognoscibili*. Probablement cap altre psicòleg espanyol ni d'abans ni de després no s'ha interessat per tants temes ni ha obert tantes línies de recerca com Miquel Siguan.

Títols, càrrecs, premis i distincions. El professor Miquel Siguan ha estat investit doctor *honoris causa* per les universitats de Ginebra, de Sevilla i del País Basc. Ha estat president de la Sociedad Española de Psicología i de l'Association de Psychologie Scientifique de Langue Française i membre del comitè directiu de nombroses associacions científiques internacionals.

Ha rebut molts premis, entre els quals figuren el Nacional de Literatura pel llibre *Del campo al suburbio*, dedicat al fet migratori; el Barreiro de Psicologia Industrial pel llibre *Problemas humanos del trabajo industrial*; el Simarro de la Universitat Complutense de Madrid i el de la Sociedad Española de Psicología, pel conjunt de la seva tasca científica. Així mateix, ha estat condecorat amb la Medalla d'Or de la Ciutat i la Creu de Sant Jordi, concedides respectivament per l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, i també amb la Medalla d'Or al Mèrit Investigador de la Fundació Catalana per a la Recerca i la Medalla al Treball Francesc Macià de la Generalitat de Catalunya.

Valoració de l'impacte de la figura i l'obra de Miquel Siguan

Com que no és esperable ni pot ser desitjable que una *laudatio* sigui del tot asèptica i neutral, és just i necessari que un servidor defineixi la posició i la perspectiva des de les quals construeixo la meua mirada de la personalitat lloada i la impressió que produeix en la meua modesta subjectivitat el mateix personatge de Miquel Siguan. He tingut l'ocasió de tractar-lo com a estudiant de llicenciatura i com a doctorand —ara fa justament trenta anys va dirigir la meua tesi doctoral—; en algunes ocasions com a delegat de curs —en una època especialment turbulenta per a la universitat i per al país—; durant uns pocs anys com a professor del departament que ell dirigia, i fa un temps com a degà de la Facultat de Psicologia de la UAB, quan ell ja estava jubilat. No he format mai part del seu cercle de col·laboradors més propers, entre altres possibles raons perquè jo em vaig decantar per la psicologia social en una època en què ell ja s'havia anat centrant en el camp que li ha donat més projecció internacional: la psicologia del llenguatge. Doncs bé, en tot aquest temps, el que m'ha cridat especialment l'atenció d'ell és que —malgrat el seu reconegut estatus de fundador, patriarca i pal de paller de la psicologia que es fa i es desfà al país— no se l'hagi vist mai envoltat d'aquell tòpic ramat adulator

i llepaire de *deixebles* compartint la fantasia de seguir de prop les petjades del *mestre* i la doble il·lusió de guanyar-se'n la *predilecció* i, així, participar de la seva *herència* futurible.

Per fer-se escoltar i respectar no li ha calgut aquesta mena de cort — tan característica d'altres càtedres convencionals de la vella època. Ni tampoc allò de fer-se tractar de «professor» o de «don». Sempre n'ha tingut prou, i n'hi ha sobrat, de mostrar la seva humanitat de persona intel·ligent i tolerant, que parla amb la senzilla contundència de qui diu el que sap i sap de què parla. Més aviat al contrari, Miquel Siguan és un estrany actor principal que camina de puntetes — gairebé levitant — per l'escenari de la història, sense alçar la veu ni gesticular amb estridència, subtilment compromès amb el seu paper, sàviament distanciat del guió, que cedeix el protagonisme al conjunt de la companyia i que deixa en el públic espectador l'enganyosa percepció que sense ell els actes s'haurien anat encadenant igualment, seguint una mena de lògica natural.

Només el pas del temps permet valorar el que representa Miquel Siguan en la implantació, institucionalització i consolidació de la psicologia com a disciplina i com a professió a Espanya, a Catalunya i a la mateixa Universitat Autònoma de Barcelona. I què és això que salta a la vista de l'impacte estratègic d'aquesta figura i de la seva obra? Tres coses: ha volgut, sabut i pogut construir ponts i obrir camins, fent-ho amb l'esperit que calia en el temps que corria.

Quins ponts ha construït? En el procés d'institucionalització de la psicologia a la universitat, ha establert ponts diversos, necessaris, fermes i funcionals entre la psicologia, les ciències humanes, les de la salut i les socials; entre la psicologia de la preguerra i la de la postguerra civil a Espanya i a Catalunya; entre la psicologia catalana i l'espanyola i viceversa, i entre aquestes i la que es fa a la resta del món; entre paradigmes psicològics, entre teoria i pràctica i entre disciplina i professió. També ha contribuït a la conjunció d'àrees de coneixement psicològiques: la seva obra escrita integra treballs pioners en els camps de la psicologia social, del treball, de la clínica, de l'educació i del llenguatge, i en la seva tasca de gestió destaca la creació de laboratoris de psicologia fisiològica, de psicologia experimental i d'estadística aplicada a la psicologia.

Quins camins ha obert? Els que porten a una (única) psicologia com a disciplina integrada i com a professió unificada. En els anys seixanta Europa oferia diversos models raonables d'organització dels estudis universitaris de psicologia, amb les corresponents formes d'estructuració associativa dels col·lectius practicants de l'ofici. L'opció estratègica que va impulsar Siguan, inspirada en el model d'organització de la medicina, apareix avui com la millor opció entre les possibles.

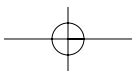
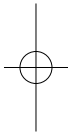
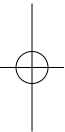

I com ho ha fet? Amb un esperit que combina dosis d'humanisme, de sentit d'empresa i d'obertura intel·lectual, en una època marcada per propostes com les de *societat oberta* de Popper i de *mentalitat oberta* de Rokeach com a vacunes contra la barbàrie i l'autoritarisme. De la seva mà, la institucionalització de la psicologia al país es va desenvolupar articulant un exercici prospectiu de visualització d'escenaris possibles i desitjables amb una pràctica gairebé visionària i impregnada de components utòpics.

Petició final

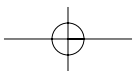
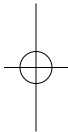
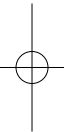
És per totes aquestes raons que tinc el plaer, l'honor i el privilegi de demanar a l'Excel·lentíssim i Magnífic Rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, en nom de la Facultat de Psicologia, que es procedeixi a la investidura del professor Miquel Siguan i Soler com a doctor *honoris causa* de la nostra universitat.

Josep M. Blanch i Ribas

DISCURS
DE
MIQUEL SIGUAN I SOLER

Justificació

El nomenament com a doctor *honoris causa* implica la incorporació del nomenat al claustre docent de la Universitat que així l'honora, però la veritat és que jo, en aquesta universitat, fa temps que m'hi sento com a casa, rodejat com m'hi trobo d'antics companys i d'antics alumnes convertits en antics amics. De totes maneres, el protocol tradicional d'aquest acte prescriu que, una vegada rebut el nomenament, el nou doctor exerceixi la seva *venia docendi* en un acte públic i solemne i així em dispo a fer-ho amb l'emoció que us podeu imaginar. I per moltes raons; en primer lloc, per la meva edat és quasi inevitable que el tema de la meva dissertació sigui històric i en part autobiogràfic.

Com tothom sap, per una sèrie de circumstàncies, a mi em va correspondre, ara fa prop de quaranta anys, introduir la llicenciatura de Psicologia en el sistema universitari català i és normal que el meu discurs comenci per recordar aquest fet i les raons que el van motivar; però una vegada recordat això, en lloc de centrar-me en la història de la llicenciatura com a ensenyament universitari, ho faré en el sorgiment i la consolidació de la psicologia com a professió, una realitat avui plenament consolidada però relativament imprevisible en el moment en què va començar la llicenciatura. I al fil de la meva exposició faré algunes reflexions sobre la problemàtica que planteja aquest exercici professional.

La Llicenciatura de Psicologia

Quan, abans de la Guerra Civil, jo era estudiant de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, al món ja existia un cert interès per la psicologia aplicada, interès que era molt patent a Catalunya, com ho demostra el fet que a Barcelona funcionés l'Institut Psicotècnic dirigit pel doctor Mira i dedicat sobretot a qüestions de selecció i orientació professional. A la Universitat, en canvi, la psicologia era sols una assignatura dins la llicenciatura de Filosofia. Quan, prop de vint anys després,

el 1962, em vaig fer càrrec de la càtedra de Psicologia a la mateixa facultat on havia estudiat, la situació seguia igual, de manera que quan vaig aconseguir que, l'any 1969, al mateix temps que a Madrid, la Universitat de Barcelona pogués organitzar una llicenciatura de Psicologia, era conscient que responia a una certa demanda social. El que no podia preveure era l'èxit que havia de tenir aquella iniciativa. Per ser més exactes, quan vaig veure com es multiplicava el nombre d'estudiants de Psicologia i com altres universitats s'afegien a la iniciativa, aquesta entre les primeres i un seguit d'altres a continuació, vaig témer que el creixement prematur acabaria fent fracassar la iniciativa. Però no ha estat així. Avui, la presència de la psicologia a les universitats de Catalunya i del conjunt d'Espanya és esplendorosa; la recerca que s'hi fa és altament valorada i la professió de psicòleg està socialment reconeguda. I atès que jo he estat directament lligat a aquesta història i la puc veure en perspectiva, és natural que, a l'hora de parlar en aquesta ocasió solemne per a tots i emocionant per a mi, hagi optat per reflexionar sobre la constitució d'aquesta professió, els problemes que planteja i les necessitats de la seva formació.

Aquells que a Madrid i a Barcelona vam promoure la creació de la nova llicenciatura suposàvem que una bona part dels nous llicenciats acabarien dedicant-se a la psicologia aplicada i creïem tenir relativament clar l'esquema de les assignatures que havien de formar el seu currículum. Unes de generals i prèvies: biologia, fisiologia, estadística; unes de centrals: psicologia general, psicologia experimental, psicodiagnòstic... i, per acabar, una introducció a les diferents aplicacions: psicologia pedagògica, industrial i clínica. Aquest esquema general permetia moltes variacions, però també admetia la possibilitat d'augmentar l'especialització de tal manera que en el títol de llicenciat aparegués l'especialització, cosa que alguns proposaven però a la qual jo m'oposava en rodó. Més endavant tornaré a aquest tema.

A part del contingut del currículum, els qui planejàvem la nova llicenciatura teníem una preocupació principal: que fos plenament científica, una pretensió que el fet d'estar enquadrada en una facultat de lletres semblava posar en dubte. D'aquí la insistència en assignatures com l'estadística, la fisiologia i la psicologia experimental. I al mateix temps havíem de tenir en compte les teories psicològiques predominants al món, i molt especialment als EUA, on hi havia un predomini del conductisme i l'experimentació amb animals. Per la meua banda, a Barcelona vaig procurar compensar aquest corrent amb una forta relació amb Piaget i l'escola de Ginebra. Anys després, i com tothom sap, el conductisme va ser substituït bastant ràpidament pel cognitivisme, i avui aquest continua present amb moltes variants i conviu amb la psicologia cultural. O sigui que el nostre ensenyament ha seguit una evolució semblant a la que s'ha produït arreu del món. Però el que és important notar és que la qualitat ha canviat totalment. En contra del que succeïa en aquell temps inicial, avui la psicologia que es fa a les universitats barcelonines i en general a les universitats espanyoles és tan bona o millor que la que es fa a fora.

Però, amb el pas del temps, no sols han variat les teories predominants. També ha variat el contingut de l'ensenyament; les assignatures generals que cobreixen un camp determinat i que se suposava que havien de ser l'espina dorsal de l'ensenyament han anat desapareixent, una darrere l'altra, i han estat substituïdes per ensenyaments cada vegada més especialitzats. El fet de dividir el curs en quadrimestres ha contribuït a aquesta segmentació. I no diguem el fet que els professors siguin avaluats per la seva producció investigadora, necessàriament molt especialitzada, i no per la seva competència docent. De fet, és una tendència a l'especialització que actualment és general en tot l'ensenyament universitari i davant la qual sempre m'he sentit recelós. Tal com ja he recordat fa un moment, quan planejàvem els continguts de la futura llicenciatura de Psicologia, jo entenia que, malgrat que hi introduïssim algunes assignatures que corresponien a diferents especialitzacions de la psicologia aplicada, el títol bàsic que havia de permetre l'accés a l'exercici professional havia de ser un títol únic, i s'havia de deixar en tot cas per a una etapa posterior l'especialització pròpiament dita. Em guiava per l'exemple de la preparació i de la titulació dels metges. Bona part del prestigi social de la medicina s'ha basat en l'existència d'un títol únic, comú a tots els que exerceixen aquesta disciplina; i malgrat que al llarg del segle passat l'especialització de la medicina va avançar extraordinàriament, s'ha mantingut el títol únic com a element bàsic i s'ha deixat l'especialització per a després.

I, entre nosaltres, el fet d'haver mantingut el títol únic de psicòleg com a base per a l'exercici professional ha permès la constitució d'uns col·legis professionals molt potents i amb una forta influència social. Una situació que contrasta amb la de països on l'ensenyament universitari de la psicologia és anterior al nostre, però on sols existeixen associacions de psicòlegs agrupats per especialitats i, per tant, menys forts i menys influents.

La psicologia aplicada com a professió

Com he dit abans, quan es va establir la llicenciatura ja existia una certa demanda de psicologia aplicada i en tots els casos la demanda se centrava en les tècniques relacionades amb l'avaluació de les capacitats característiques dels individus. Així, del psicòleg escolar s'esperava que, utilitzant tests psicomètrics, fos capaç d'avaluar la capacitat intel·lectual dels alumnes per poder detectar els deficients mentals que requerien una educació especial. El psicòleg industrial o del treball, utilitzant tests semblants, centrats tant en la intel·ligència com en altres aptituds, s'encarregava de tasques de selecció. I, pel que fa al psicòleg clínic, es donava per fet que era un col·laborador del metge psiquiatre, a qui proporcionava un diagnòstic objectiu de la personalitat del seu client basant-se en tests no psicomètrics, sinó projectius, entre els quals el més popular era el Rorschach.

La creació de la llicenciatura de Psicologia responia a la voluntat de formar gent competent plenament capacitada per dur a terme aquesta tasca i era imaginable que, a mesura que augmentés el nombre de psicòlegs seriosament preparats, augmentarien també les oportunitats de dedicar-se professionalment a la psicologia, no sols perquè augmentarien els llocs de treball amb les característiques ja existents, sinó també perquè apareixerien, a més, noves maneres d'aprofitar professionalment els coneixements oferts per la psicologia. Aviat, però, aquesta perspectiva va resultar seriosament amenaçada per un fet que els iniciadors de la nova llicenciatura certament no havíem previst: el creixement, més que ràpid, vertiginós, del nombre d'estudiants de psicologia. No sols a les facultats pioneres —les facultats de Lletres de Madrid i de Barcelona— el nombre d'alumnes de l'especialitat de Psicologia aviat va superar el nombre d'alumnes de totes les altres especialitats juntes, cosa que va portar a convertir la secció de Psicologia en facultat independent, sinó que, a més, any rere any augmentava el nombre d'universitats que establien la llicenciatura de Psicologia i la convertien en facultat. I recordo molt bé la meua clara impressió o, millor dit, el meu gran temor que aquest creixement incontrolat produiria un tal nombre de psicòlegs sense feina que el prestigi de la nova formació en quedaria seriosament afectat. Però el fet és que les meves previsions no es van realitzar i des del començament el nombre i la diversitat dels llocs de treball oferts als psicòlegs no han deixat de créixer, igual com també ha crescut el nombre de les persones disposades a buscar l'assessorament i l'ajut d'un psicòleg professional. Actualment, el Col·legi Professional de Psicòlegs de Catalunya té més de vint mil afiliats i el conjunt dels col·legis professionals de les diferents comunitats autònomes en té prop de seixanta mil. Unes xifres totalment inimaginables quan vam començar.

Un moment significatiu del progrés de la presència social dels psicòlegs va ser quan, l'11 de març de 2004, el SAMUR (Servicio de Asistencia Municipal de Urgencia y Rescate), de l'Ajuntament de Madrid, va mobilitzar uns quants centenars de psicòlegs, alguns d'ells membres del servei i la majoria voluntaris, que amb bata blanca i l'etiqueta de «psicòleg» es van traslladar a l'Institut Firal de Madrid, on milers de persones angoixades esperaven notícies de les víctimes de l'atemptat.

Com s'explica aquest èxit?

Les raons de l'èxit

Unes de les maneres d'explicar la difusió que té la psicologia com a professió és dir que és el resultat de l'eficàcia que han demostrat els psicòlegs; però, sense dubtar d'aquesta eficàcia, crec que cal pensar també en raons més generals.

En la societat tradicional, que a Europa, malgrat el progrés tècnic i la industrialització, s'ha mantingut relativament estable fins ben bé la meitat del segle XX, l'individu existia en uns marcs molt sòlids: família, veïnat, grup professional, estament social, etc., que li proposaven normes de comportament en les diferents situacions i li oferien respostes en casos de dubte o de conflicte. I encara més, existia un sistema de creences generalment acceptat sobre el sentit de l'existència, que a la major part d'Europa era el cristianisme, que no sols justificava les normes socials, sinó que ofería la possibilitat d'assessorament personalitzat per mitjà de la confessió i la direcció espiritual. I, així, l'individu en cada moment sabia quin era el comportament que s'esperava d'ell i també sabia que podia rebel·lar-se i trencar amb el sistema, però pagant un preu més o menys alt perfectament previsible. Actualment les normes socials que regulen el comportament dels individus són molt més vagues i la pressió per seguir-les és molt més laxa. Així, el marge de llibertat de cada individu és molt més gran, però també és més gran la impressió d'aïllament i d'inseguretat.

Paral·lelament a la dissolució de la societat tradicional s'ha produït un altre fet: la globalització com a conseqüència d'un progrés tècnic cada vegada més accelerat, que no solament multiplica els mitjans de comunicació i de transport de les persones i dels productes, sinó que també multiplica les possibilitats de comunicació a distància, una globalització de la comunicació de la qual Internet és el millor exponent.

L'augment de les possibilitats d'optar, a què fa un moment em referia, es fa encara més gran i més gran també la inseguretat; i és aquest aïllament i aquesta inseguretat de la gent del nostre temps el que explica la professionalització de la psicologia i la seva extraordinària expansió.

De manera que, siguin quines siguin les raons de l'èxit de la psicologia com a professió, el que sembla evident és que en un futur previsible es mantindrà i eventualment encara augmentarà. Resulta, doncs, necessari examinar els objectius i les modalitats de l'exercici professional i els problemes que planteja.

Modalitats de l'exercici de la professió

Encara que, en referir-me al naixement de la professió de psicòleg i a la seva extraordinària expansió, ja ha quedat clar que la professió es pot exercir de diferents maneres i en situacions molt diverses, ara intentaré descriure amb algun detall aquesta varietat.

En la forma que podem considerar més típica, el psicòleg s'estableix com un professional lliure que ofereix els seus serveis al públic en general per ajudar a resoldre problemes de comportament i de personalitat. Explícitament o implícita, entre

psicòleg i client s'estableix un contracte segons el qual el psicòleg posa en joc totes les seves capacitats per ajudar el client a superar les seves dificultats, i el client es compromet a retribuir els seus serveis. Normalment el contracte s'estableix entre el psicòleg i un client individual; a vegades, però, el client sol·licita els serveis del psicòleg per a una altra persona, per a un fill per exemple, i a vegades també el client no és una persona individual, sinó una parella.

La tipologia dels problemes que tracta el psicòleg és molt variada: fracàs escolar, conseqüències de les discapacitats i malalties cròniques, trastorns alimentaris, com la bulímia o l'anorèxia, addiccions: joc, drogues..., trastorns emotius, situacions de dol, estats depressius, disfuncions de la sexualitat, conflictes de parella... Qualsevol que sigui el problema que pateix el client, podem dir que l'actuació del psicòleg té tres eixos: el primer és procurar que el client sigui conscient de la seva situació i dels motius que l'han produït; el segon, procurar que el client sigui conscient de les seves responsabilitats respecte de si mateix i respecte dels altres, i el tercer, procurar que el client assumeixi que ell pot millorar la seva situació i proposar-li pràctiques o tècniques que ajudin a aquest millorament.

Al costat d'aquesta forma d'exercici lliure de la professió n'hi ha una altra en la qual el psicòleg s'incorpora al personal d'una organització, pública o privada, que és qui el retribueix. Les organitzacions que inclouen psicòlegs en el seu personal poden ser molt diverses; ja he dit abans que la psicologia aplicada va començar com a psicologia escolar i industrial amb psicòlegs que treballaven en escoles i en empreses. Actualment, el nombre i el tipus d'organitzacions, públiques i privades, que incorporen psicòlegs al seu personal augmenta contínuament. Hi ha psicòlegs en hospitals i en residències d'ancians; hi ha psicòlegs de presons, com també hi ha psicòlegs que assessoren l'Administració pública sobre la capacitat d'una parella per fer-se càrrec d'un infant adoptat o que, una vegada adoptat, informen sobre l'eficàcia amb què els pares adoptius assumeixen la seva funció respecte de l'infant.

En el cas del psicòleg que treballa en un hospital o en una residència, es pot considerar que els seus objectius coincideixen amb els de la institució, el benestar dels seus pacients, i també que la seva forma de treball coincideix amb la del psicòleg que treballa pel seu compte amb clients individuals, amb l'única diferència que, en aquest cas, no sols ha de pensar en cada individu concret, sinó també en el conjunt, i dosificar les seves actuacions en funció d'aquest conjunt. Però quan el psicòleg treballa en altres tipus d'organitzacions que tenen objectius propis ha de tenir també en compte aquests objectius. Quan un psicòleg al servei de l'Administració avalua la capacitat d'una parella que ha demanat una adopció, té en compte el benestar del possible adoptat, però també la responsabilitat que assumeix l'Administració en autoritzar o no l'adopció. I quan un psicòleg de presons avalua la possibilitat de

concedir a un pres una llibertat condicionada té en compte les conseqüències que pot tenir sobre el seu comportament, però també ha de tenir en compte l'efecte que la mesura tindrà sobre els altres reclusos, així com també sobre els possibles mals usos que faci el reclus del privilegi que, com a conseqüència de l'informe, se li concedirà. I en el cas del psicòleg que col·labora en una selecció de personal, per entrar a treballar en una empresa o per ascendir a un lloc superior, és evident que l'actuació del psicòleg té com a únic objectiu els interessos de l'empresa.

Els darrers exemples mostren clarament que el psicòleg al servei d'una organització està al servei de dos objectius: el benestar personal de determinats individus i els interessos de l'organització que el retribueix, i que aquests dos ordres d'objectius poden coincidir més o menys, però també poden entrar en conflicte. I els exemples proposats també mostren que en aquestes formes d'exercir la psicologia com a professió sovint el psicòleg es limita al diagnòstic i a l'avaluació, sense fer res dirigit a canviar el comportament dels subjectes amb qui tracta. L'exemple màxim en aquest sentit el constitueix el psicòleg al servei de la justícia, que ha de diagnosticar el grau de responsabilitat que té un acusat sobre els seus actes.

L'exemple rigorosament invers el constitueix el psicòleg com a mediador, el psicòleg que utilitza els seus coneixements sobre el comportament humà, que li permeten influir en el comportament de dues persones o de dos grups amb interessos enfrontats i ajudar-los a trobar un terreny comú de coincidència i de col·laboració.

Per completar aquesta descripció de l'activitat professional del psicòleg, podem afegir encara que, tant si treballa pel seu compte com si està al servei d'una organització pública o privada, el psicòleg pot treballar individualment o pot fer-ho en el si d'un equip, un equip que pot estar constituït per psicòlegs de diferents especialitats o orientacions o ser un equip pluridisciplinari en el qual col·laborin professionals amb diferents formacions: metges, psicòlegs, educadors, treballadors socials.

Tot el que acabo d'exposar es pot resumir dient que el treball del psicòleg, sigui de manera individual o com a membre d'un equip, té com a objectiu o bé exclusivament el diagnòstic de la personalitat d'un subjecte, o bé, a partir d'un diagnòstic, la millora del seu comportament i del seu benestar personal. I es dona per fet que al llarg dels seus estudis de llicenciatura ha rebut els coneixements necessaris per aconseguir aquesta tasca. Fins a quin punt és veritat això?

La base teòrica de la psicologia aplicada

Quan vam iniciar la llicenciatura de Psicologia ja he dit que la nostra preocupació principal era assegurar el caràcter científic dels ensenyaments que s'oferien als

alumnes sobre la naturalesa humana i el seu comportament. Però la veritat és que, malgrat que ja feia un temps que la majoria dels interessats en la psicologia havien optat pels mètodes de la ciència de la naturalesa, no hi havia un conjunt solidari de coneixements psicològics, sinó que existien diferents escoles o interpretacions dels fets psicològics que es consideraven científiques. De fet, aquesta varietat segueix existint i els nostres alumnes mentre cursen els seus estudis entren en contacte amb totes elles. Bàsicament són les següents:

La psicologia com a psicotècnica. Els primers intents d'utilitzar l'experimentació en l'estudi de la psicologia van ser intents de mesurar experimentalment certes característiques del comportament humà, com el temps de reacció o la capacitat de la memòria, i aviat va quedar clar que les tècniques utilitzades podien servir no sols per mesurar la característica estudiada, sinó també per mesurar la intensitat amb què la presentaven diferents individus. Multiplicant el nombre de característiques estudiades es podia aconseguir una descripció en termes numèrics cada vegada més acurada d'una persona individual, i resultava fàcil trobar aplicacions pràctiques a aquest coneixement de les diferències entre els individus a l'hora de la selecció o de l'orientació. Va ser la primera forma que va prendre la psicologia aplicada, i ja he dit que el nom de psicotècnica a començament del segle XX tenia un gran prestigi. De fet, els seus instruments de mesura, els tests, es continuen aplicant i, en certa manera, els estudiants de psicologia es familiaritzen amb ells i també amb les seves limitacions.

Conductisme. Entre els diferents intents de donar una base teòrica metodològicament científica a la psicologia, una de les que va aconseguir més popularitat va ser l'anomenat conductisme. Sorgit a universitats americanes a començament del segle XX, a mitjan segle, després de l'acabament de la Segona Guerra Mundial, es va convertir també en la teoria predominant a Europa. Com tothom sap, el conductisme, a partir d'estudis experimentals amb animals, molt sovint rates en laberints, intenta aclarir les relacions entre estímuls i respostes i els mecanismes que fan que certes respostes es converteixin en habituals.

Atès que, quan es va establir la llicenciatura de Psicologia entre nosaltres, el conductisme mantenia tot el seu prestigi, a moltes de les noves facultats de Psicologia va ser l'orientació principal i la que concentrava el major prestigi científic. De tota manera, encara que a partir dels resultats del conductisme es van elaborar tècniques d'intervenció psicològica conegudes com a «modificació de conducta», que en certa manera se segueixen aplicant, el fet que el conductisme renunciï a ocupar-se de qüestions tan centrals en el comportament humà com és l'elaboració intel·lectual del estímuls o com el llenguatge i les seves diferents funcions, ha limitat molt les seves possibilitats per fer-la servir de base a la intervenció psicològica, i actualment la seva presència a l'ensenyament és molt reduïda.

Cognitivisme. Encara que el predomini del conductisme va durar molts anys, finalment va ser substituït d'una manera relativament brusca pel cognitivisme, que, com ja queda clar en la seva denominació, posa al centre de les seves preocupacions les activitats cognitives del subjecte humà. És evident que el cognitivisme ha aconseguit resultats brillants, aclarint molts àmbits del comportament humà, i és igualment evident que ha enriquit la capacitat del psicòleg per entendre el problema dels seus clients. De fet, existeixen tècniques cognitives per tractar alguns d'aquests problemes. Però les seves limitacions són també evidents: posa en primer lloc els processos cognitius, però deixa de banda aspectes de l'ésser humà com la subjectivitat, la intencionalitat i l'afectivitat, que són en el primer pla de l'atenció del psicòleg professional, i també deixa de banda que l'ésser humà només es constitueix com a tal en relació amb els altres.

Piaget, Vigotsky. A les tres teories principals que acabo de citar i que durant els anys transcorreguts des de la introducció de la llicenciatura han dominat l'ensenyament de la psicologia, se n'hi poden afegir algunes altres. A Barcelona i des del començament jo mateix, per compensar el pes del conductisme, vaig fomentar les relacions amb Piaget i l'escola de Ginebra, que oferien una visió original i que ha tingut una gran influència en el camp de la gènesi del comportament en la infantesa. I jo mateix, temps després, vaig afavorir el coneixement de l'obra de Vigotsky entre nosaltres, una obra que ha acabat sent el referent d'una manera d'entendre la psicologia que posa l'èmfasi en la gènesi sociocultural del comportament humà.

Psicologia biològica. En el que podem considerar l'extrem oposat de les teories psicològiques fins aquí considerades, podem situar la psicologia fisiològica, que ja estava present al començament de la psicologia, que pretenia homologar-se plenament amb una ciència natural, com ho mostra el cas de Bekhterev, per exemple, i que en els nostres dies s'ha beneficiat dels grans avenços en l'estudi del sistema nerviós i molt especialment del cervell. La plena identificació d'aquesta psicologia amb la metodologia de les ciències naturals fa que els seus resultats es considerin indiscutibles i siguin, per tant, fortament valorats a l'hora de planejar la recerca. En canvi, a l'hora d'entendre els problemes de la personalitat de qui busca l'ajuda del psicòleg, aquesta manera de concebre la psicologia resulta molt limitada i només té aplicacions pràctiques en casos molt concrets.

Psicoanàlisi. I em queda encara per recordar una manera d'entendre els problemes del comportament humà i de contribuir a la seva resolució, que té pretensions científiques. És la psicoanàlisi. És cert que la psicoanàlisi no forma part dels estudis que proposa la llicenciatura en primer lloc, perquè molts científics consideren que no compleix la metodologia pròpia de la recerca científica tal com avui l'entendem, però també perquè la psicoanàlisi en les seves diferents formulacions té els seus propis sistemes de formació, que són els únics que justifiquen el seu exercici en la pràctica.

tica. Però és evident que, malgrat aquesta absència, els estudiants senten parlar sovint de psicoanàlisi i es familiaritzen més o menys amb la seva bibliografia, i que alguns, a l'hora de l'exercici professional, utilitzen idees i pràctiques pròpies de la psicoanàlisi en alguna de les seves varietats.

Podem dir en conclusió que, al llarg dels seus estudis de llicenciatura, l'estudiant coneix una sèrie d'aspectes de la personalitat i del comportament humà interpretats en funció de teories sensiblement diferents, i que a ell li pertoca elaborar una síntesi personal de tot el que ha après; i és sobre aquesta síntesi que haurà de basar el seu exercici professional.

Però aquesta síntesi no sempre és fàcil; o millor dit, és molt difícil. En primer lloc, per una raó evident: perquè les descripcions i les explicacions que l'estudiant ha rebut sovint estan basades en perspectives teòriques diferents i a vegades oposades. Però també, i sobretot, perquè el dia que es trobi davant del seu primer client sabrà que té al davant una persona amb una determinada consciència del seu passat i amb determinades perspectives o objectius per al futur, una persona a qui ell ha de fer conscient de la seva responsabilitat i de la seva capacitat de millora. I que d'aquests aspectes, de la consciència i la responsabilitat de l'ésser humà de la seva millora, les teories psicològiques vigents se n'ocupen poc.

És clar que la contradicció té una explicació fàcil. Aquests aspectes de la personalitat humana són els més difícils, i potser impossibles, de tractar amb la metodologia de la ciència natural. Però, segons el meu parer, seria convenient que els professors de psicologia no pensessin tant, o no pensessin només, en el seu prestigi com a investigadors i que pensessin també en el futur dels seus alumnes, la majoria dels quals es preparen per fer de la psicologia un exercici professional.

És cert que en totes les carreres universitàries el trànsit entre les aules i l'activitat professional implica un xoc que en gran manera és inevitable; però també és cert que hauria de ser possible, ja durant els darrers cursos de la carrera, que l'alumne conegués de prop alguns llocs de treball en el camp per al qual es prepara. Fins i tot si es considera utòpica la simbiosi entre facultat i hospital universitari que caracteritza la preparació professional dels metges, sembla que hauria de ser possible un pràcticum seriosament organitzat i controlat, i que un dels llocs on fer aquestes pràctiques fossin uns serveis universitaris de psicologia oberts al públic general o limitats al personal universitari.

I acabaré aquests comentaris sobre la preparació professional dels psicòlegs fent referència a una qüestió delicada: l'ètica professional.

Qüestions ètiques

Quan vam crear la llicenciatura i redactar-ne el pla d'estudis, recordo que vaig insinuar la possibilitat d'incloure-hi l'ètica professional, possibilitat que no va trobar cap ressò ni entre els primers ensenyants ni entre els alumnes. I la raó no és difícil d'imaginar. A l'hora d'introduir la psicologia en una facultat de Filosofia i Lletres, la tasca més urgent era deixar clar el caràcter científic de la psicologia, malgrat la diversitat dels seus plantejaments, i barrejar-hi l'ètica semblava atemptar contra aquest caràcter científic, un punt de vista que s'ha mantingut pràcticament fins avui. Però el fet és que l'exercici de qualsevol professió planteja qüestions ètiques que els respectius col·legis professionals coneixen molt bé i que els col·legis de psicòlegs han hagut de descobrir; i avui no sols tenen un còdex deontològic homologable amb iniciatives similars en l'àmbit internacional, sinó que les comissions deontològiques dels diferents col·legis estan cada vegada més ocupades.

Quan un psicòleg anuncia públicament que és capaç d'ajudar els seus possibles clients a resoldre el seus problemes personals i a aconseguir o a recuperar el seu equilibri personal, dóna a entendre que està capacitada per fer-ho. Una proposta que es pot jutjar amb criteris legals: té els estudis i la titulació adequada? Però també es pot jutjar amb criteris ètics: és efectivament competent? I si creu que el problema del possible client desborda les seves capacitats, sabrà renunciar-hi? D'altra banda i donant per fet que el psicòleg efectivament és competent, és cert que en cada cas concret que se li proposa la seva tasca consisteix, en primer lloc, a aconseguir que el client sigui conscient de la seva situació i que prengui les seves pròpies decisions per millorar-la, però també és evident que el psicòleg té alguna opinió sobre el millor camí que el client hauria de seguir, que influirà en aquesta direcció i que, per tant, en certa manera serà responsable dels resultats negatius que es puguin produir.

Excepte en el cas de falsedats en la seva titulació o de propaganda clarament enganyosa, la responsabilitat pels resultats aconseguits normalment es manté en l'àmbit privat, i és rar que un client denunciï el psicòleg per incompetent. Quan es tracta del psicòleg que treballa en el si d'una organització, ja he assenyalat que ha de tenir en compte a la vegada els interessos del subjecte que examina i els de l'organització per a la qual treballa, i això pot plantejar-li problemes ètics. En aquests casos, el diagnòstic es pot discutir si el subjecte diagnosticat es considera perjudicat. Més previsible és la protesta quan dos psicòlegs proposen diagnòstics diferents sobre la capacitat mental d'un subjecte i tots dos psicòlegs han estat contractats per clients que tenen interessos oposats. O quan un psicòleg, involuntàriament o conscientment, permet que es divulguin dades sobre la personalitat o sobre la intimitat del seu client, dades que ha conegut en el marc de l'exercici professional. A mesura que augmenten els motius i la freqüència amb què es demanen diagnòstics psicològics,

també augmenta la freqüència de denúncies per manca de rigor en la preparació del diagnòstic o per manca de cura en la confidencialitat de les dades.

No insisteixo en el tema perquè la lectura del codi deontològic adoptat pels col·legis professionals de psicòlegs deixa clara la varietat de situacions que poden plantejar problemes ètics, i l'oportunitat que els alumnes que es preparen per exercir com a psicòlegs professionals les coneguin i es formin el seu propi criteri.

Amb vista al futur

I acabaré el meu parlament intentant dirigir la mirada cap al futur de la psicologia com a ciència i com a professió, un futur que entre tots haureu de construir. I resumiré el que penso sobre aquesta tasca en tres consideracions.

La primera és que la psicologia aplicada com a professió, una professió que pràcticament he vist néixer, no sols es mantindrà, sinó que continuarà augmentant la seva presència i les seves funcions en la societat del segle XXI, tan mancada de punts de referència sòlids.

Però aquest creixement de la psicologia com a professió posarà cada vegada més en relleu dues qüestions que ja he esmentat en la meua exposició.

La primera és que l'esforç per assegurar el caràcter científic de la psicologia a còpia d'adoptar les regles de la metodologia de les ciències de la natura aboca a uns resultats que deixen de banda l'home concret conscient del seu passat i dirigit al seu futur, que és el client que el psicòleg ha de tractar i ha d'intentar millorar.

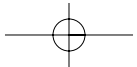
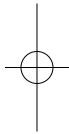
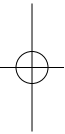
I la segona observació, en certa manera oposada a l'anterior, és que la popularitat de la psicologia li fa córrer el perill de morir d'èxit. Llibres, revistes, programes de ràdio i de televisió són plens d'explicacions i de recomanacions, suposadament psicològiques i científiques, per resoldre tota mena de problemes personals. I davant tanta superficialitat i tanta disbaixa intel·lectual, hom enyora el rigor de la metodologia científica. De manera que jo m'atreveixo a proposar a una nova generació de psicòlegs que desenvolupin una psicologia que combini el rigor de la metodologia científica amb la singularitat de l'existència humana.

I amb aquesta proposta acabo la meua intervenció. Gràcies per l'atenció amb què han seguit les meves paraules i gràcies, altra vegada, per l'honor que m'han fet acceptant-me al seu claustre.

Miquel Siguan i Soler

CURRICULUM VITAE
DE
MIQUEL SIGUAN I SOLER

NOTA BIOGRÀFICA

Miquel Siguan i Soler va néixer a Barcelona l'any 1918. Als setze anys es va incorporar a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, en un moment especialment brillant de la vida universitària gràcies a l'autonomia de què durant un temps va disposar aquesta universitat. Com tots els de la seva generació, va veure els seus estudis interromputs per la guerra i després d'ocupar durant una temporada un càrrec directiu a la FNEC, l'organització dels estudiants catalans, es va incorporar a l'exèrcit en una unitat que recollia antics components d'una columna anarquista, una experiència que posteriorment ha recordat en un llibre (*La guerra als vint anys*. La Campana, 2002; *La guerra a los 20 años*, El Ciervo, 2004). Finalitzada la guerra i després de diferents vicissituds, va acabar la llicenciatura i, després d'una temporada a Santander, l'any 1947 es va traslladar a Londres on, a la London School of Economics, va entrar en contacte amb una nova manera de veure la psicologia industrial entesa com a psicologia social del treball.

De tornada a Barcelona va completar la seva tesi doctoral, *La psicología del amor en la mística del siglo XII*, que cinquanta anys després ha estat editada per les Publicacions de l'Abadia de Poblet. Quan va preparar la seva tesi doctoral, el títol de doctor només el concedia la Universitat de Madrid i, arran d'aquesta estada, es va incorporar al Departament de Psicologia Experimental que s'acabava de constituir al CSIC sota la direcció del doctor José Germain i on va coincidir amb Mariano Yela, José Luis Pinillos i altres pioners de la renovació de la psicologia a Espanya. Així, va participar en la fundació de l'Escola de Psicologia de la Universitat de Madrid, però poc després una greu malaltia el va mantenir allunyat de qualsevol activitat durant prop d'un any, després del qual es va fer càrrec de l'ensenyament de la psicologia industrial a la nova escola, i des d'aquest lloc i treballant en col·laboració amb diferents empreses industrials va difondre una nova interpretació de la psicologia del treball entesa com a psicologia social del treball i de les organitzacions. Durant uns anys va dirigir les col·leccions «La empresa y el hombre» i «Hombre y sociedad», de l'editorial Rialp, que van ser uns instruments importants d'aquesta nova

orientació. Les seves idees en aquest camp les va exposar a *En los umbrales del automatismo industrial* (1957) i molt especialment a *Problemas humanos del trabajo industrial* (1958), així com també al pròleg de l'obra de Norman Maier *Psicología industrial* (1960, 4a ed. 1974).

Al llarg de la dècada dels seixanta, Espanya va experimentar una profunda transformació social. Un procés accelerat d'industrialització que no sols va provocar canvis importants en l'organització de les empreses, que les van fer més sensibles als problemes humans i als conflictes socials, sinó que també va provocar emigracions massives de les comarques agrícoles a la perifèria de les ciutats en curs d'industrialització, emigració que es traduïa en desigualtats econòmiques aparatoses i en insistents esforços d'integració. Aviat es va interessar per aquests fenòmens i va dur a terme, pràcticament tot sol, una investigació que va exposar en un llibre, *Del campo al suburbio. Un estudio sobre la inmigración interior en España* (1959), pel qual va rebre el Premio Nacional de Literatura en la modalitat de tema social. De resultes d'aquest estudi, se li va demanar que avalués les conseqüències socials de l'anomenat Plan Badajoz, «Colonización y desarrollo social» (1963). En aquesta mateixa línia, el Servei de Concentració Parcel·lària del Ministeri d'Agricultura li va proposar estudiar les conseqüències socials dels plans de concentració, estudis publicats després com a llibres: *El medio rural castellano* (1966) i *El medio rural en Andalucía Oriental* (1971).

L'any 1962, després de la corresponent oposició, va ser nomenat catedràtic de Psicologia de la Universitat de Barcelona. La càtedra era part de la Secció de Filosofia i tenia com a tasca exclusiva explicar aquesta assignatura als futurs llicenciats en Filosofia; però el gran interès per la psicologia en amplis sectors de la societat i especialment entre els estudiants universitaris el va portar a impulsar el seu ensenyament a la Universitat, primer creant una escola de Psicologia similar a la que ja existia a Madrid i més endavant iniciant, al mateix temps que la Universitat de Madrid, una llicenciatura de Psicologia que de seguida va atreure un gran nombre d'estudiants i que anys després es va convertir en una facultat independent.

Arran de la seva incorporació com a docent a la Universitat de Barcelona, va considerar que basar el seu ensenyament universitari en la psicologia social i industrial no era el més adequat, de manera que va decidir dedicar-se a l'estudi del desenvolupament infantil i, més concretament, a l'estudi de la gènesi i del desenvolupament del llenguatge en el nen, primer en relació directa amb Piaget i l'escola de Ginebra i després en una direcció original influïda per l'obra de Vigotski i de Brunner. Per a una reunió de la Societat de Psicologia Científica de Llengua Francesa que havia de celebrar-se a Barcelona el 1975, va preparar un text, «Du geste au langage», que posteriorment es va publicar en el volum *Genesse du lan-*

gage (1977), en el qual, enfront de les teories aleshores més populars, proposava una interpretació funcional de l'origen i del desenvolupament del llenguatge, una teoria que ha desenvolupat posteriorment, com es pot veure a «Orígenes y desarrollo de las funciones del lenguaje», al *Tratado de psicología general*, dirigit per J. Mayor y J. L. Pinillos. Relacionat amb aquest interès pel llenguatge infantil hi ha el manual *Metodología para el estudio del lenguaje infantil* (1982), publicat també en català, i igualment *Estudios sobre la psicología del lenguaje infantil* (1982). El fet que a Catalunya coexisteixin dues llengües i que els nens aviat es familiaritzin amb totes dues el va impulsar a ocupar-se aviat del bilingüisme i de les seves implicacions psicològiques i sociològiques i a impulsar altres a fer-ho, tal com ho prova el volum *Estudi experimental del bilingüisme* (1985), una temàtica que ha seguit cultivant des d'aleshores.

Malgrat la seva dedicació principal a la psicolingüística i a la sociolingüística, la seva activitat intel·lectual no s'ha limitat a l'àmbit del llenguatge. L'any 1981 va publicar un volum sobre la història de la psicologia a Catalunya, *La psicología a Catalunya*, que encara és l'única presentació general d'aquest tema. El seu interès per la història s'ha traduït també en un bon nombre d'articles i de monografies. I en una perspectiva més àmplia ha tractat qüestions humanístiques i ideològiques, com ara la temporalitat de l'existència i el sentit de la nostra cultura: *Mensch und Zeitlichkeit* (1967), en castellà *Temporalidad del hombre*, o *Decadenz der Ideologie* (1969), en castellà *La crisis ideológica de nuestro tiempo*. També ha estudiat diverses figures del nostre temps: Marcuse, Fromm, Schaff, etc.

L'any 1969, en crear-se l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona, es va fer càrrec de la seva direcció. Amb ell, l'Institut va tenir un paper important tant en la preparació del professorat perquè assumís les tasques derivades de la reforma del sistema educatiu definit per la Llei general d'educació de 1970 com en la reorganització del sistema escolar a Catalunya com a conseqüència de l'Estatut d'Autonomia i de la introducció del català com a llengua d'ensenyament. I entre les activitats impulsades ocupa un lloc important el Seminari sobre Llengües i Educació, reunit per primera vegada l'any 1974 i que des d'aleshores s'ha celebrat anualment. Aquest seminari ha tingut una forta influència en les pràctiques docents no sols a Catalunya sinó també a totes les comunitats autònomes amb llengua pròpia i també ha tingut una important projecció internacional. Les ponències i les comunicacions discutides a cada reunió del Seminari s'han editat posteriorment en un volum i els seus índexs permeten advertir l'amplitud i el rigor dels temes tractats així com també la diversitat dels llocs de procedència dels participants.

La seva activitat internacional inclou cursos i conferències a diferents universitats d'Europa i d'Amèrica. Ha dut a terme missions com a expert de la UNES-

CO a diferents països: la República Dominicana (1973), Costa Rica (1974) i l'Equador (1976). Per encàrrec de l'Oficina Internacional d'Educació, de Ginebra, va redactar el manual *Educación y bilingüismo* (1986), publicat en espanyol, francès, anglès, italià, rus i xinès. I també l'any 1986 va organitzar a Barcelona el congrés fundacional de la International Society of Applied Psycholinguistics (ISAPL).

La seva incorporació a la Universitat de Barcelona havia coincidit amb les primeres conseqüències socials del Pla d'Estabilització de 1960, que aviat van portar a un moviment generalitzat d'oposició al règim reclamant la democratització del sistema polític, un moviment que era especialment actiu en els àmbits universitaris. Per aquells mateixos anys les universitats, tant a Amèrica com a Europa, travessaven una crisi d'identitat una de les manifestacions més espectaculars de la qual va ser el «maig francès» de 1968. En aquesta situació els universitaris es veien abocats a assumir compromisos ètics i polítics que ell, per la seva part, va procurar satisfer dirigint durant uns anys la revista de pensament *Convivium* i participant activament en els diàlegs entre cristians i marxistes que durant uns anys organitzava a Salzburg la Paulus Gesellschaft. I en el pla més estrictament universitari, en les primeres eleccions a rector, celebrades l'any 1979, va formar part de la candidatura encapçalada pel doctor Antoni Badia i el seu equip rectoral es va fer càrrec del Vicerectorat de Planificació Universitària (1979-1981). Més tard, en el bienni 1983-1984, va ser president del Patronat Universitari.

En jubilar-se l'any 1986, va ser nomenat professor emèrit i poc després es va incorporar al Colegio Libre de Eméritos amb seu a Madrid. També després de la seva jubilació va ser nomenat director honorari de l'ICE de la Universitat de Barcelona i degà honorari de la Facultat de Psicologia. Independentment de la jubilació, ha continuat la seva activitat científica i organitzativa. Ha seguit dirigint l'*Anuario de Psicología* de la Universitat de Barcelona, revista que havia fundat el 1969 i de la qual l'any 2007 en va ser director honorari. També va assumir la presidència de la Sociedad Española de Psicología, que sota la seva direcció es va convertir en Federación Española de Sociedades de Psicología. En el pla internacional ha estat president del programa Linguapax de la UNESCO des de la seva fundació a Kíev l'any 1987 i en continua sent president honorari. I la Comissió Europea li va encarregar la redacció de l'informe *Las lenguas minoritarias en España, Portugal y Grecia*.

Però, a més i sobretot, ha continuat investigant i publicant. Una de les seves ocupacions principals en el camp del llenguatge ha estat la pluralitat lingüística d'Espanya, una qüestió sobre la qual ha publicat nombrosos articles i, el 1992, una visió de conjunt en el volum *Espanya plurilingüe (Plurilingual Spain* en la versió anglesa). També sobre aquest tema es va fer càrrec de dirigir una enquesta del CIS, els resultats de la qual es poden veure a *Conocimiento y uso de las lenguas* (1994),

una enquesta que cinc anys després es va repetir també sota la seva direcció: *Conocimiento y uso de las lenguas* (1999). També sobre el tema de les llengües, però en un àmbit més ampli, ha publicat *L'Europa de les llengües*, simultàniament en català i castellà i, a més, traduït al francès, a l'anglès, al portuguès, a l'alemany i al croat. El 2003 se'n va publicar una nova edició posada al dia. En aquest camp, però, el seu intent més ambiciós és *Bilingüismo y lenguas en contacto*, que considera el bilingüisme a la vegada des de la psicologia i des de la sociologia. I també ha tractat els problemes que planteja l'educació dels immigrants, especialment en l'aspecte lingüístic: *La escuela y los inmigrantes* (1998) i *Inmigración y adolescencia* (2003).

Actualment continua interessat per qüestions relacionades amb el llenguatge i ha impartit cursos sobre l'impacte de l'escriptura sobre el llenguatge i sobre el futur de les llengües. I no renuncia a la seva antiga preocupació per discutir els fonaments de la psicologia a cavall entre la biologia i la sociologia.

Al llarg de la seva carrera ha rebut diferents distincions. En l'àmbit estrictament acadèmic, és membre de l'Acadèmia Europea i ha rebut el premi Compostela atorgat per la xarxa d'universitats que porta aquest nom. És també doctor *honoris causa* per les universitats de Ginebra, el País Basc i Sevilla i ha rebut la Medalla d'Or de la Ciutat de Barcelona i la Creu de Sant Jordi.

DADES PERSONALS

Nom: Miquel Siguan i Soler

Lloc i data de naixement: Barcelona, 2 de maig de 1918

Residència: C/ Freixa, 46. 08021 Barcelona

msiguan@gmail.com

Estat civil: casat. Esposa: Maria Lluïsa Boehmer. Fills: Marisa, Jordi i Anabel

Situació docent: professor emèrit. Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona

TÍTOLS ACADEMICS

Llicenciat en Filosofia. Secció de Filosofia. Universitat de Barcelona. Títol expedit pel Ministeri d'Educació el 24 de novembre de 1941

Doctor en Filosofia. Universitat de Madrid. Títol expedit pel Ministeri d'Educació el 24 de març de 1952

LLOCS DOCENTS I ACADÈMICS

- 1943/1947 Catedràtic de Filosofia. Instituto Nacional de Enseñanza Media. Santander
- 1945/1947 Psicòleg. Gabinete Psicotécnico de Orientación Profesional de Santander
- 1947/1949 Director del Centro de Formación Profesional. L'Hospitalet de Llobregat
- 1951/1956 Becari. Departament de Psicologia del CSIC. Madrid
- 1956/1962 Col·laborador científic. Departament de Psicologia del CSIC. Madrid
- 1954/1962 Professor. Escola de Psicologia. Universitat de Madrid
- 1962/1986 Catedràtic d'universitat de Psicologia. Universitat de Barcelona
- 1966/1976 Director de l'Escola de Psicologia. Universitat de Barcelona
- 1967/1980 Director del Departament de Psicologia. Universitat de Barcelona
- 1969/1987 Director de l'Institut de Ciències de la Educació. Universitat de Barcelona
- 1979/1981 Vicerector de Planificació. Universitat de Barcelona
- 1983/1984 President del Patronat Universitari. Universitat de Barcelona
- 1987 Professor emèrit. Universitat de Barcelona

ACTIVITAT DOCENT

Assignatures impartides

- Psicologia Diferencial. Escola de Psicologia. Universitat de Madrid
- Psicologia Industrial. Escola de Psicologia. Universitat de Madrid
- Psicologia General. Secció de Filosofia. Facultat de Filosofia i Lletres. Universitat de Barcelona
- Psicologia General. Secció de Filosofia. Facultat de Filosofia i Lletres. Universitat de Barcelona
- Psicologia Industrial. Escola de Psicologia. Universitat de Barcelona
- Psicologia General. Secció de Psicologia. Facultat de Filosofia i Lletres. Universitat de Barcelona
- Psicologia del Llenguatge (Psicolingüística). Secció i, més tard, Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona
- Llenguatge Infantil. Secció i, més tard, Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona

Assignatures en cursos de doctorat

- Gènesi i Desenvolupament de les Nocions Espacials
- Psicologia i Pedagogia dels Minusvàlids
- Problemes del Bilingüisme
- Gènesi del Llenguatge a la Infància

Metodologia per a l'Estudi del Llenguatge Infantil
Història de la Psicologia a Catalunya

Direcció de programes de doctorat

Doctorat de Psicolingüística. Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona. 1987

Professor invitat a universitats estrangeres

Universitats de Lieja i Gant. 1973

ACTIVITATS DE RECERCA

- 1955 El factor humà en la indústria. Fundació March
- 1957 La immigració interior a Espanya. CSIC
- 1964 Els factors humans en l'agricultura i la vida rural. I. Castella la Vella. Ministeri d'Agricultura
- 1969 Els factors humans en l'agricultura i la vida rural II. Andalusia Oriental. Ministeri d'Agricultura
- 1972 El cost de l'educació a Espanya. CENIDE
- 1972/74 Possibilitats i límits de l'ensenyament bilingüe. CENIDE
- 1976 Gènesi i desenvolupament del llenguatge en la infància. MEC
- 1978/79 Tipologia de les escoles bilingües a Catalunya. INCIE
- 1982/87 Projecte Barcelona: l'adquisició del llenguatge en bilingües familiars. Comissió Assessora del MEC
Pluralisme cultural i lingüístic: el català com a llengua d'ensenyament. CIDE/OECD
- 1989 Minories lingüístiques a Europa: Portugal, Espanya i Grècia. CEE

ALTRES ACTIVITATS PROFESSIONALS

- 1973 Missió com a expert de la UNESCO a la República Dominicana. Formació del professorat
- 1974 Missió com a expert de la UNESCO a Costa Rica. Organització de l'ensenyament de la psicologia
- 1976 Missió com a expert de la UNESCO a l'Equador. Educació especial
- 1976 Membre del grup assessor del Ministeri d'Educació i Ciència per a l'aplicació del decret de bilingüisme
- 1987 President de la comissió directora del debat sobre la reforma de l'ensenyament a Catalunya

LLIBRES

- 1952 *Las pruebas proyectivas y el conocimiento de la personalidad individual*. Madrid: CSIC. Monografías de Ciencia Moderna, 38. 116 p.
- 1957 *En los umbrales del automatismo industrial*. Madrid: Acción Social. 108 p. Trad. catalana. *L'automatisme industrial*. Barcelona: Dalmau, 1962.
- 1958 *Problemas humanos del trabajo industrial*. 3a ed. Madrid: Rialp, 1963. 332 p.
- 1959 *Del campo al suburbio. Un estudio sobre la inmigración interior en España*. Madrid: CSIC. 320 p.
- 1966 *El medio rural castellano*. 2a ed. Madrid: Ministeri d'Agricultura, 1967. 284 p.
- 1971 *El medio rural en Andalucía Oriental*. 2a ed. Barcelona: Ariel, 1972. 224 p.
- 1974 *El precio de la enseñanza en España*. En col. amb J. Estruch. Barcelona: Dopesa. 326 p.
- 1978 *Educación y sociedad*. 2a ed. Barcelona: Ceac, 1981. 250 p.
- 1978 *Educación y pluralidad de lenguas*. Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona. 47 p. Trad. catalana. *Educació i pluralitat de llengües*. Palma de Mallorca: Cort, 1981.
- 1979 *Lenguaje y clase social*. Madrid: Pablo del Río. 96 p.
- 1981 *La psicología a Catalunya*. Barcelona: Ed. 62. 268 p.
- 1983 *Metodología para el estudio del lenguaje infantil*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona. 92 p. Versió catalana, considerablement augmentada: *Metodologia per a l'estudi del llenguatge infantil*. Vic: Eumo, 1986. 2a ed. castellana, considerablement augmentada: *Metodología para el estudio del lenguaje infantil*. Vic: Abril, 1990.
- 1986 *Educación y bilingüismo*. Madrid: Santillana/UNESCO. 214 p. Versió francesa: *Education et bilinguisme*. Neuchâtel: Delachaux, 1986. Versió anglesa: *Education and bilingualism*. Londres: Kogan Page, 1986. Versió xinesa: Pequín, 1990. Versió italiana: *Educazione e bilinguismo*. Nuoro: Insula, 1992.
- 1992 *España plurilingüe*. Madrid: Alianza Universidad. 350 p. Versió anglesa: *Multilingual Spain*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger, 1993.
- 1993 *La psicología del amor en los cistercienses del siglo XII*. Vimbodí: Publicacions de l'Abadia de Poblet. 290 p.
- 1993 *Els estudiants i la guerra civil*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona. 60 p.
- 1994 *Conocimiento y uso de las lenguas distintas del castellano*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociales. 78 p.
- 1995 *L'Europa de les llengües*. Barcelona: Ed. 62. 220 p. Edició en castellà: *La Europa de las lenguas*. Madrid: Alianza Editorial, 1996. Edició en francès: *L'Europe des langues*. Lieja / París: Mardaga, 1996.

- Edició en portuguès: *A Europa das línguas*. Lisboa: Terramar, 1996.
 Edició en alemany: *Die Sprachen in vereinten Europa*. Tübingen: Stauffenburg, 2000.
 Edició en anglès: *Europe and the languages*. www.atotos-ebooks.com
 Edició en croat: *Europa i jezici*. Zagreb: Skolska Knjiiga, 2004.
- 1995 *Joaquim Xirau*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 32 p.
L'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona i els problemes de l'educació en el nostre temps. 1969-1989. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona. 158 p.
- 1998 *La escuela y los inmigrantes*. Barcelona: Paidós.
- 1999 *Conocimiento y uso de las lenguas*. Madrid: CIS.
Jeroni de Moragues. L'infant i la persona. Introducció i selecció de textos. En col·laboració amb Montserrat Kirchner. Vic: Eumo.
- 2001 *Bilingüismo y lenguas en contacto*. Madrid: Alianza.
La guerra als vint anys. Barcelona: La Campana.
 Traducció al castellà. *La guerra a los veinte años*. Barcelona: El Ciervo, 2004.
Inmigración y adolescencia. Barcelona: Paidós.

INFORMES D'INVESTIGACIONS

- 1963 *Colonización y desarrollo social. Un estudio sobre las consecuencias del Plan de Badajoz*. Madrid. Secretaría Gestora del Plan. Quatre volums multicopiats.
- 1971 *Algunos datos estadísticos sobre el alumnado de bachillerato en Barcelona*. ICE de la Universitat de Barcelona.
- 1971 *La atención a los deficientes mentales en la provincia de Barcelona*. ICE de la Universitat de Barcelona. 31 p.
- 1971 *La evolución del alumnado en la Facultad de Filosofía y Letras. (1939-1971)*. ICE de la Universitat de Barcelona. 25 p.
- 1971 *Composición del alumnado en la Facultad de Filosofía y Letras. (Curso 1971-1972)*. ICE de la Universitat de Barcelona. 30 p.
- 1974 «Development of the Curriculum in a Faculty of Arts». A: *Planning and development of universities*. París: UNESCO.
- 1975 *Desarrollo de la educación especial en Costa Rica*. París. UNESCO. Documento 3165.
- 1977 *Desarrollo de la educación especial en Ecuador*. París. UNESCO. Informe técnico 75/1228.
- 1977 *La gestión municipal en materia de educación: el ejemplo de Bolonia*. ICE de la Universitat de Barcelona
- 1988 *Informe del debat sobre la reforma educativa*. Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. 226 p.

- 1988 *Las minorías lingüísticas en España, Portugal y Grecia*. Informe publicat en espanyol, francès i anglès). Brussel·les. CEE.
Catalan as a teaching language. ICE de la Universitat de Barcelona. Working Papers 5/1992. 48 p.
La política lingüística de la UE. Documentos de trabajo del Real Instituto Elcano. DT 39/2004. www.realinstitutoelcano.org/documentos

DIRECCIÓ DE LLIBRES COL·LECTIUS

- 1981 *Ejercicios prácticos para un programa de psicología en el BUP*. Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona. 134 p.
La psicología genética de J. Piaget. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona. 255 p.
Estudios sobre la psicología del lenguaje infantil. Madrid: Pirámide. 262 p.
Lengua y educación en el ámbito del Estado español. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona. 308 p.
La adquisición precoz de una segunda lengua. Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona. 260 p.
Estudi experimental del bilingüisme. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions. 282 p.
Enseñanza en dos lenguas y resultados escolares. Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona. 240 p.
Estudios de psicolingüística. Madrid: Pirámide. 233 p.
Lenguas minoritarias y educación en el mundo. Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona. 300 p.
Actualidad de Lev S. Vigotski. Barcelona: Anthropos.
- 1987 *Comportement, cognition, conscience. La psychologie à la recherche de son object*. París: PUF.
Lenguas y educación en Europa. Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona / PPU. 186 p.
Lengua del alumno, lengua de la escuela. Barcelona: Universitat de Barcelona / PPU.
Las lenguas y la educación para la paz. Barcelona: Horsori / Universitat de Barcelona.
- 1991 *La enseñanza de la lengua*. Barcelona: Horsori / Universitat de Barcelona
La escuela y la migración en la Europa de los 90. Barcelona: ICE / Horsori.
Enseñanza en dos lenguas. Barcelona: ICE / Horsori Barcelona. 312 p.
- 1994 *Introducción precoz de una segunda lengua*. Barcelona: ICE / Horsori. Barcelona.
- 1995 *La enseñanza de la lengua por tareas*. Barcelona: ICE / Horsori. 250 p.

- 2000 *La educación bilingüe. Veinte años del Seminario sobre Lenguas y Educación.* Barcelona: ICE / Horsori. Barcelona. 218 p.

COL·LABORACIÓ EN LLIBRES COL·LECTIUS

- 1964 «El factor humano en el desarrollo económico y comunitario». A: *Desarrollo económico y evolución social.* Madrid: Ministeri d'Agricultura.
«Aspectos sociológicos de la ordenación rural». A: *Dinámica de grupos.* Madrid: Ministeri d'Agricultura.
- 1967 «Jahrbuch für Psychotherapie und Medizinische Anthropologie». A: *Mensch und Zeitlichkeit.* Munic.
Versió al castellà: «Homenaje a Xavier Zubiri». A: *Temporalidad del hombre.* Madrid, 1970.
- 1967 «Die Erschreckende Zivilization». A: SCHATZ, M. et al. *Decadenz der Ideologie.* Viena: Europa.
Versió al castellà: «Homenaje a Jaime Vicens Vives». A: *Sobre la crisis ideológica de nuestro tiempo.* Barcelona.
- 1968 «La immigració a Catalunya». A: *L'assimilació dels immigrants.* Barcelona: Ed. de Materials.
Versió al castellà: «La inmigración en Cataluña». A: *La asimilación de los inmigrantes.* Barcelona. Ed. de Materiales.
- 1968 «Desarrollo comunitario rural». A: *El desarrollo de los recursos humanos en relación con los programas de desarrollo comunitario.* Madrid: Ministeri d'Agricultura.
«Actas de la XII Reunión de la Sociedad Española de Psicología». A: *Un programa de trabajo para el estudio de la deficiencia mental.* Madrid
- 1970 «Deficiencia mental, cuestión urgente». A: *La personalidad del deficiente mental.* Madrid: Euroamérica.
- 1971 «Psicología y bilingüismo». A: *Actas y trabajos del III Congreso Nacional de Psicología.*
- 1975 «Bilingüismo y educación en Cataluña». A: *El doble sentido del bilingüismo.* Barcelona: Teide.
- 1977 «Genèse de la parole». A: *De la communication gestuelle au langage verbal.* París: PUF.
Versió al castellà: «La génesis del lenguaje, su aprendizaje y desarrollo». A: *De la comunicación gestual al lenguaje verbal.* Madrid: Pablo del Río, 1978.
Versió a l'italià: «Genesi della parola». A: *Dalla comunicazione gestuale al linguaggio verbale.* Armando, 1979.
- 1981 «Identités collectives et changements sociaux». A: *Bilinguisme et identité personnelle.* Tolosa de Llenguadoc: Privat.

- 1981 «L'aportació de la universitat catalana a la ciència i a la cultura». A: *La tradició filosòfica de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: L'Avenç.
- 1981 «La psicología de J. Piaget». A: *Piaget a Catalunya*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- 1982 «Langage et déficit mental». A: RONDAL, J. A. *Bilinguisme et déficit mental*. Brussel·les.
- 1982 «Statut et gestion des langues». A: VAN DETH, J.-P. (coord.) *Statut des langues en Espagne*. París: Cireel.
- 1983 «Estudios sobre psicología del lenguaje infantil». A: *Historia del estudio del lenguaje infantil*. Madrid: Pirámide.
- 1983 «Teorías de Ibiza». A: *Testimonio personal*. Eivissa: Libros de la Gorgona.
- 1983 «La cultura del libro». A: LÁZARO CARRETER, L. *El libro en la educación*. Madrid: Pirámide.
- 1984 «La adquisición precoz de una segunda lengua». A: *El niño que aprende a hablar en dos lenguas*. Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona.
- 1984 «Estudi experimental del bilingüisme». A: *L'estudi experimental del bilingüisme*. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions.
- 1984 «Noves perspectives sobre la representació escrita en el nen». A: *Adquisició del llenguatge i aprenentatge de l'escriptura*. Barcelona: Institut Municipal d'Educació.
- 1984 «Estudi experimental del bilingüisme». A: BODA, H.; VILA, I.; SIGUAN, M. *L'adquisició del llenguatge en nens bilingües familiars*. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions.
- 1985 «Enseñanza en dos lenguas y resultados escolares». A: *Enseñanza en dos lenguas y resultados escolares: una interpretación sociocultural*. Barcelona: ICE de la Universitat de Barcelona.
- 1986 «Catalán y castellano en la escuela: un primer balance». A: *Estudios de Psicolingüística*. Madrid: Pirámide.
- 1986 «La expresión literaria del lenguaje interior». A: *Estudios de Psicolingüística*. Madrid: Pirámide.
- 1986 «Actualidad de Vigotski». A: *La interiorización del lenguaje*. Barcelona: Anthropos.
- 1987 «Bilingual education in Spain». A: PAULSTON, C. *International handbook of bilingualism and bilingual education*. Nova York: Greenwood Press.
- 1987 «Code switching and mixing in the bilingual speaker». A: LÜDI, G. *Devenir bilingue, parler bilingue*. Tübingen: Max Niemeyer.
- 1987 «Lingue, technologie e Unione Europea». A: *Lingue minoritarie et tecnologia*. Milà: Marzorati. Mazotti (ed.)
- 1987 «Processus psychologiques et changements sociaux». A: *L'individu face au conflit linguistique: de l'acquisition d'une seconde langue au changement de langue*. Tolosa de Llenguadoc: Privat.

- 1987 «Lenguas y educación en Europa». A: *Lenguas y educación en Europa*. Barcelona: ICE/PPU.
- 1987 «Los objetivos de la educación». A: *Las antinomias del sistema educativo. Reflexiones sobre el futuro*. Madrid: Santillana.
- 1987 «Els anarquistes valencians al front de llevant». *Estudis d'història contemporània del País Valencià* 7. Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- 1988 «Possibility and limits of the recuperation of a minor language: the case of catalan». *The less widely taught languages in Europe*. Dublín: St. Patrick's College.
- 1988 «Bilingual Education in Spain». A: BRAT PATERSON, C. *International Handbook of Bilingual Education*. Paulston: Greenwood Press.
- 1989 «Entender el bebé hoy». A: *Génesis y desarrollo de la comunicación en el niño*. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions.
- 1990 «Multilingual and Multicultural Education, What for?». A: VEDDER, J. (ed.) *Fundamental Studies in Educational Research*. Nova York: Swets and Zeitlinger.
- 1991 «Aprendizaje de lenguas extranjeras». A: *La enseñanza de la lengua*. Barcelona: ICE-Horsori.
- 1991 «Sociolinguistique et bilinguisme. Facteurs de succès, facteurs d'échec». A: *Actes du colloque Les Langues Vivantes a l'École Elementaire*. Paris: INRP.
- 1991 «Peace through Language Teaching». A: *Le project Linguapax. Une proposition. Actes du Colloque Linguapax III*. Saarbruken.
- 1991 «Origen y desarrollo de las funciones del lenguaje». A: MAYOR, J.; PINILLOS, J. L. *Tratado de psicología general*. Madrid: Alhambra.
- 1991 «Bilingüismo». A: MAYOR, J.; PINILLOS, J. L. *Tratado de psicología general*. Madrid: Alhambra.
- 1992 «L'Europe, pays de frontières». A: *Letterature de frontiere*. Roma: Bulzoni.
- 1992 «A case for psycholinguistic cases». A: APPEL, G.; DECHERT, H. *The bilingual child*. Amsterdam/Filadèlfia: John Benjamin Pub. Co.
- 1992 «Coneixement i ús de la llengua». A: *Ponències i Conclusions del 2n Simposi sobre l'Ensenyament del Català als No-catalanoparlants*. Vic: Eumo. P. 9-22.
- 1992 «Anàlisi i propostes des de la perspectiva de la psicologia». A: *Estudis i propostes per a la difusió de l'ús social del català*. Barcelona: Dep. de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- «Psicología: concepto, método y programa de la asignatura 30 años después». A: *Inteligencia y cognición. Homenaje al profesor Mariano Yela*. Madrid: Complutense.
- 1992 «Democratie et plurilinguisme en Espagne». A: *Le plurilinguisme condition pour la democratie culturelle en Europe. Actes du Colloque International*. Aosta.

- 1993 «Tres reflexiones sobre la temporalidad humana». A: PELECHANO, V. *Psicología, mitopsicología y postpsicología*. València: Alfaplus.
«Psychologie et éthique». A: *Euroethique. Premieres Rencontres Professionnelles des Psychologues de l'Europe du Sud*. Lisboa: ISPA.
- 1994 «Las otras lenguas de España». A: *Actas del Congreso de la Lengua Española. Sevilla, 1992*. Madrid: Instituto Cervantes.
- 1995 «Las lenguas en la construcción de Europa». A: LAMO DE ESPINOSA, E. *Culturas, estados, ciudadanos*. Madrid: Alianza.
- 1996 *Discurso de investidura*. Bilbao: Universidad del País Vasco. Discurs a l'acte d'investidura com a doctor *honoris causa*.
- 1997 «Lenguas y culturas en el sistema educativo». A: DíEZ HOCHLEITNER, R. *Aprender para el futuro*. Madrid: Fundación Santillana.
- 1998 «La psicología vigotskiana y la adquisición de segundas lenguas». A: *I Congresso Internacional de Educaçao de Santa Catarina*. Florianópolis, 1996.
- 1998 «Linguistic Nationalism and European Identity». A: SZALÓ, Csaba (ed.). *On European identity: nationalism, culture and history*. Brno: Masaryk University.
- 1998 «Après Babel. Pluralité de langues et universalité du langage». A: *Le plurilinguisme dans la société de l'information*. París. Forum International des Sciences Humaines.
- 1998 «Bilingüismo y personalidad». A: PERALBO, M. et al. (ed.). *Desarrollo del lenguaje y cognición*. Madrid: Pirámide.
- 1998 «Els immigrants a l'escola». A: *Primer Simposi de Llengua, Educació i Immigració*. Girona: Universitat de Girona.
- 1999 «The use of second languages in teaching: A review of past and present attitudes and future prospects». A: MARSH, D. (ed). *Future scenarios in content and language integrated learning*. Finlàndia: University of Jyväskylä.
- 2001 «On the Unity of Language and the Plurality of Languages». A: AMMON, U. (ed.). *The Dominance of English as a Language of Science*. Berlín: Mouton de Gruyter.
- 2001 «La situación lingüística en España y los nacionalismos históricos». A: GUERENA, J. L. (ed.). *Les nationalismes dans l'Espagne contemporaine*. París: Éditions du Temps.
- 2001 «Situació actual de la llengua». A: VALLVERDÚ, F.; BANYERES, J. (ed.). *Enciclopèdia de la llengua catalana*. Barcelona: Ed. 62.
- 2001 «Reflexiones sobre el futuro de la educación». A: *XXIV Jornadas de Colegios Mayores*.
- 2002 «Llengües i cultures en un món globalitzat». A: MOLLÀ, T. (ed.). *Llengües globals, llengües locals*. Alzira: Bromera.

- «Bilingüisme i llengües en contacte». A: *Bilingüismo en América y en Cataluña*. Barcelona: Institut Català de Cooperació Iberoamericana.
- 2002 «Unha política lingüística para Europa». A: Actas dos IV Encontros para a Normalización Lingüística. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- 2002 «Psicologia». A: LLUÍS, Pere (coord.). *Les idees i els dies. Un segle de filosofia i ciències socials als Països Catalans*. Barcelona: Proa.
- 2003 «Bajtín y la psicología». A: *Mijail Bajtín en la encrucijada de la hermenéutica y las ciencias humanas*. Salamanca: Universidad de Salamanca. SEMYR.
- 2003 «Unidad del lenguaje y pluralidad de lenguas». A: *Políticas lingüísticas y educativas en Europa*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- 2004 «Literature and bilingualism». A: NARS, R.; QUATAERT, A. *Language and literature across the cultures*. En memòria de Marcel de Greve. Brussel·les: Arlington.
- «The future of languages in a globalized world». A: RODRÍGUEZ-YÁÑEZ, X. P.; LORENZO, A. M.; RAMALLO, F. *Bilingualism and education*.
- 2005 «Una política lingüística para Europa». A: PINTO, M.; VELOSO, J. *Linguistic diversity*. Porto: Faculdade da Letras da Universidade do Porto.
- 2006 «Catalunya en temps de la República». A: *75 anys lluitant per la llibertat i la justícia*. Barcelona: INEHCA.
- 2006 «Discurso de investidura». A: *Acto de investidura como Doctor HC de la Universidad de Sevilla del Profesor Dr. Miguel Siguan Soler*.
- 2006 «Desarrollo del lenguaje y bilingüismo». A: GALLEGO, J. L. *Enciclopedia temática de logopedia*. 2 vols. Archidona (Málaga): Aljibe.
- 2006 «El viatge de la Nau Gran». A: *La tercera edat de la Universitat*. València: Universitat de València.
- 2006 «El sentido de la historia». A: ESTEBAN, M.; RIBAS, J. *Reflexiones en torno a la psicología*. Girona: Universitat de Girona.
- 2007 «El español en contacto con otras lenguas en España». A: LACORTE, M. (coord.). *Lingüística aplicada del español*. Madrid: Arco Libros.

COL·LABORACIONS EN DICCIONARIS I ENCICLOPÈDIES

- 1983 *Gran enciclopèdia catalana*. Suplement. Barcelona: GEC.
Articles: *minusvàlid, psicomotricitat, proxèmia, Ajuriaguerra, Buhler, Luria*, etc.
- 1983 *Diccionario de las ciencias de la educación*. Madrid: Santillana.
Articles: *psicolingüística, sociolingüística*, etc.
- 1984 *Encyclopedia of psychology*. Nova York: Wiley.
Articles: *psycholinguistic, bilingualism*.

- 1984 *International encyclopedia of psychiatry, psychology, psychoanalysis and neurology*. Nova York: Van Nostrand.
Articles: *bilingualism, bilingual education*
- 1987 *Concise encyclopedia of psychology*. Nova York: Wiley.
Articles: *bilingualism, psycholinguistics*
Léxico de psicología. Madrid: Santillana.
- 1998 *Diccionario de sociología*. Madrid: Alianza.
Articles: *argot, bilingüismo, código elaborado/restringido, diglosia, Herder, jerga, lenguaje, sociolingüística, sociología del lenguaje*.
- 2002 *Glosario para una sociedad intercultural*. València: Bancaja.

PRÒLEGS

- 1953 THIBON, J. *Sobre el amor humano*. Madrid: Rialp.
- 1958 GARDNER-MOORE. *Relaciones humanas en la empresa*. Madrid: Rialp. 6a ed.: 1976.
- 1960 MAIER, N. *Psicología industrial*. Madrid: Rialp. 4a ed.: 1974.
- 1961 LEBRET, L. J. *Manual de encuesta social*. Madrid: Rialp.
- 1961 HERRERO, J. *Teoría de la valoración de personal*. Bilbao: Deusto.
- 1961 WHITE, W. F. *Estímulo económico y rendimiento laboral*. Madrid: Rialp.
- 1968 MARCUSE, H. *Ensayos sobre política y cultura*. Barcelona: Ariel. 4a ed.: 1981.
- 1970 SOLÉ, M. de B. *Carreras y sexos*. Barcelona: Nova Terra.
- 1971 OLEA, I. *El mando intermedio de taller*. Bilbao: Deusto.
- 1973 VAN DYKE, W. *Cómo entrevistar*. Madrid: Rialp.
- 1974 ARNAU, J. *Motivación y conducta*. Barcelona: Fontanella.
- 1975 CAPARRÓS, A. *El carácter social según Erich Fromm*. Salamanca: Sígueme.
- 1975 SARAMONA, J. *et al. Cogestión en la escuela*. Barcelona: Teide.
- 1977 PERELLÓ, J. *Trastornos del habla*. Barcelona: Ed. Científico-Médica.
- 1978 ANGUERA, M. T. *Metodología de la observación en la ciencia humana*. Madrid: Cátedra.
- 1980 MOLTÓ, T.; OROVAL, E. *Análisis de los criterios para la asignación de recursos a los centros de enseñanza superior*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- 1982 TRIADÓ, C. *Els inicis del llenguatge*. Barcelona: Nova Terra.
- 1983 VEGA, A. *La droga a l'escola*. Barcelona: CEAC.
- 1986 BENEDITO, V. *Aportación didáctica de Alexandre Galí*. Barcelona: PPU.
- 1986 GUZMÁN, M. *Vida y muerte de las escuelas normales*. Barcelona: PPU.
- 1986 GARVEY, C. *El habla de los niños*. Madrid: Morata.
- BOADA, H. *El desarrollo de la comunicación en el niño*. Barcelona: Anthropos.

- 1986 XIRAU, J. *Pedagogia i vida. (Introducció i selecció d'una antologia de textos)*. Vic: Eumo.
- 1987 GARVEY, C. *El habla infantil*. Madrid: Morata.
- 1989 ARTIGAL, J. M. *La immersió a Catalunya*. Eumo: Vic.
- 1990 SALÓ, N. *La parla a l'escola*. Barcelona: CEAC.
- 1991 HUGUET, À. *Bilingüisme social al Baix Cinca*. Fraga: Institut d'Estudis del Baix Cinca.
- 1995 ZABALETA, F. *Enseñanza de la segunda lengua en el modelo de inmersión*. Madrid: Santillana/Zubia.
- VILA, I. *El català i el castellà en el sistema educatiu de Catalunya*. Barcelona: Horsori.
- 1995 BARLET, X.; GRAS, R. *Atención temprana al bebé sordo*. Barcelona: Masson.
- 1999 ETXEBARRIA, F. *Bilingüismo y educación en el país del euskera*. Sant Sebastià: Erein.
- ARENY, M. D. *Avaluar per construir*. Vic: Eumo.
- 1999 JOVÉ, J. J. *Arte, psicología y educación*. Madrid: Machado Libros.
- 2007 PÉREZ VIDAL, C.; JUAN GARAU, M.; BEL, A. *A Portrait of the young in the new multilingual Spain*. Clevedon: Multilingual Matters.

TRADUCCIONS

- WOLFF, C. *Psicología del gesto*. Barcelona: Miracle.
- WOLFF, C. *La mano y su lenguaje*. Barcelona: Miracle.
- LE GALL, A. *Caracterología de la infancia y de la adolescencia*. Barcelona: Miracle.

DIRECCIÓ I ASSESSORAMENT DE REVISTES

- Convivium. Revista de Filosofia, Psicología y Humanidades*. Universitat de Barcelona. Director de 1963 a 1975.
- Anuario de Psicología de la Universidad de Barcelona*. Fundat el 1969. Director des del 1969 fins al 2006. Director honorari a partir d'aquesta data.
- Revista de Psicología General y Aplicada*. Madrid. Membre del Consell de Redacció.
- Enfance*. París. Membre del Consell de Redacció.
- Journal of Multilingual and Multicultural Development*. Bristol. Membre del Consell de Redacció.
- Revista de Educación*. MEC. Madrid. Membre del Consell de Redacció.
- Sociolinguistics. European Yearbook*. Duisburg. Corresponsal per a Espanya.
- International Journal of Psycholinguistics*. Membre el Comitè Editorial.

ARTICLES EN REVISTES

- 1949 «El tema del amor y algunos libros recientes». *Revista de Filosofía* 29: 279-314.
- 1949 «Cataluña en la vida de Menéndez Pelayo». *Boletín de la Biblioteca Menéndez Pelayo* (Santander) (gener): 5-49.
- 1951 «La “Construcción de un mundo” como prueba proyectiva». *Revista de Psicología General y Aplicada* 20: 711-20.
- 1952 «La relación inteligencia-vocabulario como síntoma temperamental». *Revista de Psicología General y Aplicada* 21.
- 1953 «Sobre la afición por la psicología y la formación de los psicólogos». *Arbor* (Madrid) 86.
- 1953 «La orientación profesional en el Bachillerato». *Revista de Educación* (Madrid) 8.
- 1953 «Para la interpretación del TAT. Repertorio de temas frecuentes en cada lámina». *Revista de Psicología General y Aplicada* 27: 431-78.
- 1954 «Estudio de los factores humanos de la productividad». *Revista de Psicología General y Aplicada* 32.
- 1958 «Role-playing en la enseñanza de la psicología industrial». *Revista de Psicología General y Aplicada* 54.
- 1958 «“Le travail en miettes” de Georges Friedmann». *Revista de Psicología General y Aplicada* 46: 345-56.
- 1959 «Problemas de retribución de los funcionarios públicos». *Documentación Administrativa* (Madrid) 19.
- 1960 «La selección para el ingreso en la administración pública». *Documentación Administrativa* (Madrid) 26 i 27.
- 1961 «La psicología como profesión». *Revista de Psicología General y Aplicada* 58: 377-88.
- 1961 «Trabajo y salud mental». *Revista de Psicología General y Aplicada* 58: 319-32.
- 1963 «Psicología de la invalidez». *Atlántida* 4.
- 1964 «Joaquín Carreras Artau. Elogio de un maestro». *Convivium* 17/18.
- 1966 «Un pueblo de Castilla». *Anales de Sociología* (Barcelona) 2.
- 1966 «Las raíces de la emigración campesina». *Estudios geográficos* (Barcelona) 5.
- 1966 «Las conversaciones de Salzburgo». *Anales de la Moral Social* (Madrid) 13.
- 1966 «El tema del otro en Antonio Machado». *Convivium* 21: 269-86.
- 1966 «Educación y desarrollo». *Convivium* 22: 3-25.
- 1967 «Esquema de los problemas de la Universidad en nuestro tiempo». *Convivium* 24: 3-30.
- 1967 «Noticia sobre Pablo Luis Lansberg». *Convivium* 23: 77-82.
- 1968 «La vida y la obra de Herbert Marcuse». *Convivium* 27: 98-101.

- 1968 «Los trasplantes de órganos vitales. El punto de vista del psicólogo». *Convivium* 27: 81-7.
- 1969 «Psicopedagogía de los niños inválidos motóricos». *Anuario de Psicología* 1.
- 1970 «Nueva teoría de Andalucía». *Convivium* 31: 69-82.
- 1971 «Presentación al claustro de la Universidad de Barcelona de Jean Piaget con motivo de su investidura como doctor *honoris causa*». *Anuario de Psicología* 4: 5-10.
- 1973 «La Universidad de Barcelona en 1872». *Convivium* 38: 107-9.
- 1973 «La selección para el ingreso en la Universidad de Barcelona». *Convivium* 39: 65-8.
- 1973 «Los estudios de Psicología en la República Popular de Rumanía». *Anuario de Psicología* 8: 109-16.
- 1974 «Déficit motor y retraso mental». *Revista de Psicología General y Aplicada* 131: 1.057-65.
- 1976 «Bilingüismo y personalidad». *Anuario de Psicología* 15: 5-36.
- 1976 «Usages linguistiques dans une université bilingue: le cas de l'Université de Barcelone». *Bulletin de Psychologie* 327.
- 1977 «La enseñanza universitaria de la psicología en España». *Anuario de Psicología* 16: 3-22.
- 1977 «Actualité de Wallon». *Enfance* (París) 16: 3-22.
- 1980 «Education and bilingualism in Catalonia». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 1, núm. 3.
- 1980 «Comunicación y handicap». *Revista de Psicología General y Aplicada* 167.
- 1981 «Du geste a la parole». *Bulletin d'Audiophonologie* (Besançon) 1.
- 1981 «El lenguaje en Piaget y en la escuela de Ginebra». *Studia Paedagogica* (Salamanca) 8.
- 1982 «Adquisición del lenguaje en niños bilingües familiares». En col. amb H. Boada i I. Vila. *Infancia y Aprendizaje* 19-20.
- 1982 «Llengua i estructura educativa en una zona de Catalunya: Granollers i la seva rodalia». En col. amb J. Arnau i I. Vila. *Treballs de Sociolingüística Catalana*.
- 1983 «Acquisition of a second language from a psychological point of view». *Rassegna Italiana di Linguistica Applicata*. Any xv, núm. 2.
- 1983 «Presentación al Claustro de la Universidad de Barcelona del profesor Julián de Ajuriaguerra en el acto de su investidura como doctor *honoris causa*». *Anuario de Psicología* 28: 19-23.
- 1984 «Language and education in Catalonia». *Prospects* (UNESCO) xiv, núm. 1. Edicions en anglès, francès, espanyol, àrab i xinès.
- 1985 «De mi vida como psicólogo: autobiografía intelectual». *Anthropos* 48. Monogràfic.

- 1987 «Ramon Turró». *Ciència* (Barcelona) 54.
- 1987 «Informàtica i ensenyament: el lloc del computador a l'escola». *Qüestions de vida cristiana* (Montserrat) 139.
- 1987 «Lenguas y educación en Europa». *Cuenta y Razón* (Madrid).
- 1988 «Sobre la psicología y su historia». *Revista de Historia de la Psicología* (València).
- 1988 «Catalunya i Occitània: una història paral·lela». *Revista de Catalunya* (Barcelona).
- 1989 «Languages and dialects in the educational system of Spain». *Sociolinguistica. International Yearbook of European Sociolinguistics* 3:128-42.
- 1989 «Enseñanza universitaria y ejercicio profesional de la psicología». *Anuario de Psicología* (Barcelona) 41: 7-19.
- 1991 «La langue dans le système d'enseignement de la Catalogne». *Le Français dans le Monde* (febrer-març).
- 1991 «The Catalan language in the educational system of Catalonia». *International Review of Education* (UNESCO. Institut for Education. Hamburg) 37, núm. 1.
- 1991 «Un siglo de psiquiatría en Cataluña». *Anuario de Psicología* 51.
- 1992 «Aproximación empírica a la teoría de la identidad etnolingüística en el contexto catalán». En col. amb M. Àngels Viladot. *Anuario de Psicología* 52.
- 1992 «Tractament de les llengües a l'escola». *Perspectiva Escolar* (Barcelona) (febrer).
- 1993 «La universitat del segle XXI». *Barcelona. Revista de l'Ajuntament de Barcelona* 24.
- 1993 «Las funciones mágicas del lenguaje». *Anuario de Psicología* 59.
- 1994 «Julián de Ajuriaguerra. El hombre y la obra.1911-1993». *Revista de Logopedia, Fonología y Audiología* 2.
- 1994 «Les fonctions magiques du langage». *La Linguistique* 2 (1994).
- 1994 «La educación bilingüe». *Revista de Pedagogía de la Universidad de Santiago*.
- 1995 «Los primeros veinticinco años». *Anuario de Psicología* 63.
- 1995 «En recuerdo de Mariano Yela». *Anuario de Psicología*.
- 1995 «Las segundas lenguas en una perspectiva pluricultural». *Vela Mayor* (Anaya) 5.
- 1995 «Two sides of psycholinguistics». *Letras de Hoje* 100 (Universitat de Rio Grande do Sul, Porto Alegre, Brasil).
- 1996 «Emilia Mira. L'home i la seva obra». *Butlletí del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats de Catalunya* 95.
- 1996 «La psicología de Mariano Yela». *Revista de Psicología General y Aplicada* 48.
- 1997 «La vejez como objeto de estudio y como experiencia». *Anuario de Psicología* 73.

- 1999 «A vueltas con el lenguaje». *Revista de Psicología General y Aplicada*.
- 1999 «Bilinguisme dans l'enseignement». *Le Français dans le Monde* (gener).
- 2000 «Inmigrantes en la escuela». *Textos 23* (Barcelona).
- 2000 «Multiculturalisme, identitat i ciutadania. Cap a una societat plural». *L'Espill* (primavera 2000) (València).
- 2000 «Lenguaje y personalidad». *Revista de Psicología General y Aplicada* (octubre).
- 2000 «Georges Dwelshauers. Un psicólogo flamenco en Cataluña». *Anuario de Psicología*.
- 2001 «Linguaxe e personalidade». *Estudios de Psicolingüística 2.I* (Universitat de Vigo).
- 2001 «L'Estat espanyol i la llengua catalana». *Idees 10* (abril).
- 2001 «Ein Sprachlicher Mission». *Zetschrift fur Kultur und Austausch 4*.
- 2002 «Evaluando originales. La experiencia de un director». *Análisis y modificación de conducta 119*.
- 2002 «Psicología hispana y psicología universal». *Papeles del Psicólogo* (Madrid) 22, núm. 83.
- 2002 «La Sociedad Española de Psicología en el recuerdo». *Revista de Psicología General y Aplicada* (octubre).
- 2003 «Un diálogo interminable». *Revista de Psicología General y Aplicada* (abril).
- 2003 «Bilingüismo e identidad». *Nueva Revista*.
- 2006 «The future of languages in a globalized world». *Education et Societes Plurilingües* (deseembre).
- 2007 «Linguistic consequences of the EU enlargement: Spanish and the others languages of Spain». *Sociolinguística 21*.
- 2007 «In memoriam Jesusa Pertejo». *Anuario de Psicologia* (deseembre).
- 2008 «El cuerpo como límite: una reflexión sobre los déficits orgánicos». *Apuntes de Psicología* (Universitat de Sevilla).

ARTICLES DE DIVULGACIÓ (SELECCIÓ)

- IV.80 *El Ciervo*. «Erich Fromm. Itinerario de un pensador».
- 81 *Avui*. «Els meus Instituts».
- 18.X.83 *El País*. «La crisis de los Institutos de Ciencias de la Educación».
- 15.IV.84 *Comunidad Escolar*. «Catalán y castellano en la escuela: primera evaluación».
- 29.V.84 *El País*. «Sobre la competencia y las funciones del Consejo Social Universitario».
13. V.84 *Avui*. «Un Congrés sobre bilingüisme».
- 08.VI.84 *El Món*. «Còrsega a la recerca de la seva identitat».

24. V.85 *El Periódico*. «Lengua materna y lengua de la escuela».
- XI.84 *El Ciervo*. «La aventura intelectual de Adam Shaff».
26. I.86 *La Vanguardia*. «Rectorado y política».
- 03.VI.86 *El País*. «Lenguas y educación en Europa».
- XI.85 *El Ciervo*. «Sobre el demonio meridiano y el pecado de aburrimiento».
- 14.XII.86 *La Vanguardia*. «Los idiomas en el sistema educativo».
04. I.87 *El Periódico*. «La prolongada adolescencia».
- I.87 *Anuario del Niño*. «El niño bilingüe».
- IX.86 *Full Informatiu del Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya*. «Formació del psicòleg».
- 30.IX.87 *La Vanguardia*. «Inglés para todos».
09. X.87 *El Ciervo*. «Coexistencia de dos lenguas».
19. X.87 *Avui*. «Les dades del cens i el futur de la llengua».
- IX.87 *Barcelona*. «Els espais de coneixement de la naturalesa».
- 23.XI.87 *La Vanguardia*. «Sistema educativo e integración europea».
- XI.87 *Estudis Universitaris de Vic*. «L'Escola de Mestres de Vic».
- 09.IV.88 *La Vanguardia*. «El profesorado universitario».
- 15.XI.88 *La Vanguardia*. «Aprender lenguas, conocer culturas».
- II.89 *Saber Leer*. «Escribir y pensar en dos lenguas».
- X.91 *Saber Leer*. «El desmoronamiento de un imperio».
- II.92 *El Ciervo*. «Los diálogos cristiano-marxistas en los años 60. Una evocación».
- I.93 *Saber Leer*. «Actualidad de las fronteras».
- 30.XI.93 *El Periódico*. «El futuro de la normalización lingüística».
- 24.III.94 *La Vanguardia*. «A vueltas con una encuesta. I».
- 25.III.94 *La Vanguardia*. «A vueltas con una encuesta. II».
- 30.VI.94 *Avui*. «Bretanya i el bretó avui».
- VIII.94 *Saber Leer*. «Cervera como símbolo».
- 14.XI.94 *Avui*. «El noi de Sarajevo».
- I.95 *El Ciervo*. «Un faro en el cielo».
- 1.I.95 *La Vanguardia*. «Bosnia somos todos».
- 24.IV.95 *La Vanguardia*. «La Europa de las lenguas.1. Hacia un futuro plurilingüe».
- 25.IV.95 *La Vanguardia*. «La Europa de las lenguas. 2. El caso francés».
- 08.V.95 *La Vanguardia*. «La Europa de las lenguas. 3. Protección de las minorías».
- 09.V.95 *La Vanguardia*. «La Europa de las lenguas 4. Lenguas y autonomía política».
- 04.VI.95 *La Vanguardia*. «La Europa de las lenguas 5. Suiza, una antigua convivencia».
- 05.VI.95 *La Vanguardia*. «La Europa de las lenguas 6. Bélgica, una tensión que no cesa».

- 06.VI.95 *La Vanguardia*. «La Europa de las lenguas 7. Luxemburgo como ejemplo».
- 18.VI.95 *Avui*. «Una llàgrima per Buharin».
- 28.VI.95 *La Vanguardia*. «Al borde del abismo».
- V.95 *El Ciervo*. «La gravedad en el límite del mal».
- VI.95 *El Ciervo*. «El individuo bilingüe. Bilingüismo y sociedad. Bilingüismo y personalidad».
- VIII.95 *Saber Leer*. «Ciencia universal y ciencia nacional».
- 96 *Butlletí del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats*. «Emili Mira. L'home i la seva obra».
- II.96 *El Ciervo*. «Simone Weil, el dolor de los inocentes».
- 09.IV.96 *La Vanguardia*. «Lengua e identidad en Valencia I. La querrela de las lenguas».
- 18.IV.96 *La Vanguardia*. «Lengua e identidad en Valencia II. La hora del sentido común».
- VI.96 *El Ciervo*. «Una política lingüística de futuro».
- 08.VII.96 *La Vanguardia*. «Una biblioteca».
- 9.IV.96 *La Vanguardia*. «Francia y su identidad».
- 5.X.96 *Avui*. «La sardana i els castells».
- 21.X.96 *La Vanguardia*. «Modelo universitario en EEUU».
- 14.XI.96 *La Vanguardia*. «El futuro del fútbol».
- III.97 *Saber Leer*. «Monólogo interior. Psicología y literatura».
- III.97 *La Vanguardia*. «Un nuevo modelo de Universidad».
- 29.IV.97 *La Vanguardia*. «Informática y tercera edad».
- IV.97 *El Ciervo*. «Vuelvo al Pickwick cada Navidad».
- 17.V.97 *El País*. «La eficacia del consenso».
- 23.VII.97 *La Vanguardia*. «El otro camino hacia Europa».
- 23.VII.97 *Avui*. «De llengües i dialectes».
- 26.VIII.97 *La Vanguardia*. «De ajedrecista a poeta».
- 19.IX.97 *La Vanguardia*. «El desmantelamiento del Estado».
- 9.X.97 *La Vanguardia*. «En nombre de la ciencia».
- 4.XI.97 *La Vanguardia*. «Los felices noventa».
- 24.XII.97 *La Vanguardia*. «Después de Filesa».
- 25.I.98 *La Vanguardia*. «La Europa del euro».
- II.98 *Nueva Revista*. «El lenguaje en mil palabras».
- II.98 *Saber Leer*. «Los caminos de la intercomprensión».
- II.98 *Avui*. «L'Institut Salmerón».
- 24.II.98 *La Vanguardia*. «Sentido de estado».
- 31.III.98 *La Vanguardia*. «El catalán y su sombra».
- 3.IV.98 *Avui*. «La llengua de les tesis doctorals».
- 20.IV.98 *La Vanguardia*. «Dos proyectos enfrentados».
- 8.V.98 *La Vanguardia*. «Un doble fracaso histórico».

- V.98 *La Vanguardia*. «Proyectando el futuro».
- 15.V.98 *Avui*. «De la rebel·lió a l'espectacle».
- 10.VII.98 *La Vanguardia*. «El revés de la medalla».
- 17.VIII.98 *La Vanguardia*. «Un futuro llamado Ibiza».
- VIII.98 *Avui*. «Alumnes musulmans a les aules».
- 29.VIII.98 *La Vanguardia*. «La lengua de la ciencia».
- VIII.98 *La Vanguardia*. «El debate de la globalización».
- 16.IX.98 *La Vanguardia*. «Vergüenza ajena».
- 8.X.98 *La Vanguardia*. «La hora de la reflexión».
- IX.X.98 *El Ciervo*. «El escritor y las lenguas».
- 23.X.98 *La Vanguardia*. «La lección irlandesa».
- 24.X.98 *Avui*. «El nostre futbol de cada dia».
- XI.98 *El Ciervo*. «¿Está llegando a su fin la cultura del libro?».
- 18.XI.98 *Avui*. «Quines llengües per a Europa».
- 16.XII.98 *La Vanguardia*. «Emigrantes en la escuela».
- 04.I.99 *La Vanguardia*. «Educar en una sociedad plural».
- I.99 *Saber Leer*. «El alemán y la lengua de la ciencia».
- 01.II.99 *Avui*. «Un o dos passaports».
- 23.II.99 *La Vanguardia*. «Un futuro que se acerca».
- 24.III.99 *La Vanguardia*. «El demonio meridiano».
- 05.IV.99 *Avui*. «Atalaiant el futur».
- 08.IV.99 *La Vanguardia*. «Ancha es Castilla».
- 28.IV.99 *La Vanguardia*. «Arte contemporáneo y turismo».
- 07.V.99 *La Vanguardia*. «La lechuza de Minerva».
- 25.VI.99 *La Vanguardia*. «Paraísos fiscales».
- 07.VII.99 *La Vanguardia*. «Aprender lenguas extranjeras».
- 20.VIII.99 *La Vanguardia*. «Un cierto rubor».
- 29.VIII.99 *La Vanguardia*. «Desde otra galaxia».
- 13.IX.99 *La Vanguardia*. «Vivir de renta».
- 18.X.99 *La Vanguardia*. «Estudio y mercado de trabajo».
- 07.XI.99 *La Vanguardia*. «De la plumilla al ordenador».
- 18.XI.99 *La Gaceta*. «La crisis de la idea de progreso indefinido».
- XII.99 *Saber Leer*. «La continuidad del euskera».
- 19.I.00 *La Vanguardia*. «Una mujer singular».
- 13.II.00 *La Vanguardia*. «El mestizaje como futuro».
- 09.III.00 *La Vanguardia*. «Los nuevos poderes».
- 01.IV.00 *La Vanguardia*. «La sombra del pasado».
- 08.X.00 *Avui*. «Poliglòtisme passiu».
- X.00 *El Ciervo*. «Adiós al siglo XX: La educación».
- 13.X.00 *La Vanguardia*. «Los ejércitos nacionales».
- 23.X.00 *La Vanguardia*. «Las lenguas en la globalización».
- 16.XI.00 *Diario de Ibiza*. «La otra cara de la medalla».

- XI.00 *Saber Leer*. «Sobre el lenguaje y las lenguas».
- I.01 *El Ciervo*. «La crisis de la idea de progreso».
- 26.IV.01 *La Vanguardia*. «La gran ruptura».
- IV.01 *El Ciervo*. «Los alumnos de secundaria se expresan con dificultades».
- 05.01 *El Ciervo*. «El sentido de la historia».
- 11.VI.01 *La Vanguardia*. «La escuela en casa».
- VI.01 *El Ciervo*. «La cultura como nostalgia».
- Verano.01 *Butlletí del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats*. «Els immigrants a l'escola».
- 02.VII.01 *La Vanguardia*. «Enseñar historia en el siglo XXI».
- 22.VIII.01 *La Vanguardia*. «Redescubrimiento de la lectura».
- La Vanguardia*. «Una política lingüística para Europa».
- 06.XI.01 *La Vanguardia*. «Limpia, fija y da esplendor».
- 02.XII.01 *La Vanguardia*. «Las lenguas en el siglo XXI».
- 12.XII.01 *La Vanguardia*. «El Forum después del 11-S».
- 04.I.02 *Avui*. «Don Josep de Letamendi».
- II.02 *La Vanguardia*. «Nacionalismo y/o centralismo».
- 25.III.02 *La Vanguardia*. «Un poco más abajo».
- 24.VI.02 *La Vanguardia*. «Política y tercera edad».
- 31.VII.02 *La Vanguardia*. «La profecía de san Malaquías».
- 31.VII.02 *Avui*. «Les llengües a l'escola».
- VIII.02 *El Ciervo*. «Mi biblioteca».
- 10.VIII.02 *La Vanguardia*. «La lengua franca y el inglés».
- XI.02 *Saber Leer*. «Lenguas e identidad según Fishman».
- XI.02 *La Vanguardia*. «El Islam en la encrucijada».
- XII.02 *El Ciervo*. «En nombre del grupo».
- XII.02 *La Vanguardia*. «San Manuel Escobar, Guardia Civil».
- 19.I.03 *El Periódico*. «De la carta al correo electrónico».
- II.03 *Bages*. «L'ensenyament de la història».
- III.03 *Nueva Revista*. «El bilingüismo y la identidad nacional».
- 01.III.03 *La Vanguardia*. «Las raíces de Europa».
- 12.IV.03 *La Vanguardia*. «De una guerra a otra».
- 08.V.03 *La Vanguardia*. «Partidos políticos y/o movilizaciones».
- V.03 *El Ciervo*. «En qué lengua nos entenderemos los europeos».
- VI.03 *El Ciervo*. «No es fácil crear la democracia en un país».
- VI.03 *El Ciervo*. «Aprender a envejecer».
- 15.VI.03 *La Vanguardia*. «El agua, un bien escaso».
- VII.03 *El Ciervo*. «¿Soy interesante? ».
- 10.VII.03 *La Vanguardia*. «Democracia y corrupción».
- VIII.03 *Saber Leer*. «Política lingüística en Galicia».
- 14.VIII.03 *La Vanguardia*. «Historias de espías».
- 25.IX.03 *La Vanguardia*. «Ejércitos nacionales o europeos».

- 23.XI.03 *La Vanguardia*. «En el nombre de Dios».
- XII.03 *La Vanguardia*. «De cuando escribíamos cartas».
- I.04 *El Ciervo*. «La Europa que se aleja».
- 2.I. 04 *La Vanguardia*. «No basta con hablar».
- II.04 *El Ciervo*. «¿Que será el Forum 2004? ».
- III.04 *El Ciervo*. «Peor que un crimen».
- III.04 *Revista de Occidente*. «Ocho poemas de Marti Pol».
- 29.III 04 *La Vanguardia*. « El cruce de las miradas».
- 18.IV *El Periódico*. «El inglés».
- 19.IV *La Vanguardia*. «El catalán en Europa».
- 11.V *El Periódico*. «Al Ramon Llull no anem bé / En el Ramon Llull no vamos bien».
- V.04 *El Ciervo*. «Queremos sentarnos».
- 05 *La Vanguardia*. «Los ateneos libertarios».
- 24.V *La Vanguardia*. «La sorpresa china».
- VI *El Ciervo*«Eurovision como sintoma».
- VI *El Ciervo*. «Derecho a la intimidad».
- 12.VI *La Vanguardia*. «Sobre un volcán de petróleo».
- 11.VII *El Periódico*. «La semana de MS/ La setmana de MS».
- 25.IX *La Vanguardia*. «Guerra y literatura».
- Revista de Occidente*. «El diario de la hermana menor».
- XI *El Ciervo*. «Qué es la educación».
- 13.XI *La Gaceta*. «La Europa de las lenguas».
- XII *El Ciervo*. «Las autonomías y el dinosaurio».
- 11.XII *La Vanguardia*. «El cocotero como alternativa».
- 2005
- El Ciervo*. «Antes muerta que instruida».
- I.10 *La Vanguardia*. «La tercera edad de la Universidad».
- II. *El Ciervo*. «La madre del cordero».
- II.19 *La Vanguardia*. «Un milagro lingüístico».
- II.28 *Avui*. «Cultura al front».
- III *El Ciervo*. «Cambie de aspecto».
- III.4 *La Vanguardia*. «La responsabilidad de los partidos políticos».
- IV *El Ciervo*. «Traficantes de humo».
- V *El Ciervo*. «Un poco de apertura».
- VI *El Ciervo*. «Vivir con paraplejia».
- VI.13 *La Vanguardia*. «Inmigrantes adolescentes».
- VII.16 *La Vanguardia Digital*. «Lenguas en peligro».
- VIII *El Ciervo*. «Las barbas del vecino».
- VIII.2 *La Vanguardia*. «Tambores de guerra».
- IX *El Ciervo*. «Las fiestas de mi barrio».

-
- IX.15 *La Vanguardia*. «Camino de ninguna parte».
- IX.26 *La Vanguardia*. «Un presente absoluto».
- X.31 *La Vanguardia*. «Adiós al precio fijo».
- XII.8 *La Vanguardia*. «El cristal con que nos ven».
- 2006
- I. *El Ciervo*. «Ahora que ha pasado la Navidad».
9. I *La Vanguardia*. «Cara al mar y de espaldas a la montaña».
- Febrero *El Ciervo*. «¡Que envidia!».
- El Ciervo*. «Quo vadis España».
16. II *La Vanguardia*. «Condenados a improvisar».
- 19.II *El País*. «Sumar y no restar».
- Marzo *El Ciervo*. «Regreso del átomo».
- 27.III *La Vanguardia*. «La asignatura pendiente».
- 1.IV *La Vanguardia*. «Nostalgia de la República».
- 22.V *La Vanguardia*. «Alguien debía decirlo».
- junio *El Ciervo*. «La casa sin barrer».
- 3.VII *La Vanguardia*. «La cuarta oleada».
- 2.VIII *La Vanguardia*. «Los otros inmigrantes».
- 18.IX *La Vanguardia*. «Lengua hablada y lengua escrita».
- septiembre *El Ciervo*. «Europa a pesar de todo».
- 9.X *La Vanguardia*. «El dolor de recordar».
- 16.XI *La Vanguardia*. «Pensando en mañana». Reproduit a *Catalonia Today*.
- 6.XII *La Vanguardia (Cultura)*. «La transición en la Universidad».
- 11.XII *La Vanguardia*. «No tan pronto».
- diciembre *El Ciervo*. «Claros y sombras».
- 2007
- 22 I *La Vanguardia*. «El progreso de la medicina y su precio».
- 12 II *La Vanguardia*. «El reto del futuro».
- 19 III *La Vanguardia*. «Del usted al tú».
- 23 IV *La Vanguardia*. «Las dos Españas y el sentido común».
- 7 VII *La Vanguardia*. «Cuerpos a medida».
- 24 VIII *La Vanguardia*. «Formentera mon amour».
- 2008
- marzo *El Ciervo*. «Mis nietos ».
- La Vanguardia*. «Una lección magistral».
- Abril
- 9 IV *La Vanguardia*. «Josep Benet, de la esperanza a la derrota».

CONGRESSOS I SEMINARIS ORGANITZATS

Sèrie de seminaris sobre llengües i educació

- I. 1974. Barcelona Bilingüismo y Educación en Catalunya
- II. 1975. Mallorca Bilingüisme i Educació
- III. 1976. Tarragona Bilingüismo y Biculturalismo
- IV. 1977. Sitges Lengua y Escuela en un Contexto democrático
- V. 1988. Peníscola Jornadas sobre Educación Bilingüe
- VI. 1979. Zarautz La Problemática del Bilingüismo en el Estado Español
- VII. 1982. Sitges Lenguas y Educación en el Ámbito del Estado Español
- VIII. 1983. Sitges Adquisición Precoz de una Segunda Lengua
- IX. 1984. Sitges Enseñanza en dos Lenguas y Resultados Escolares
- X. 1985. Sitges Las Lenguas Minoritarias y la Educación
- XI. 1986. Sitges Lenguas y Educación en Europa
- XII. 1987. Sitges Lengua del Alumno y Lengua de la Escuela
- XIII. 1988. Sitges Linguapax II. Las Lenguas y la Educación para la Paz
- XIV. 1989. Sitges La Enseñanza de la Lengua
- XV. 1990. Sitges La Escuela y la Migración en la Europa de los 90
- XVI. 1991. Sitges Modelos de Enseñanza en dos Lenguas
- XVII. 1992. Sitges Las Lenguas en la Escuela
- XVIII. 1993. Sitges La Enseñanza de la Lengua por Tareas
- XIX. 1994. Sitges La Enseñanza Precoz de una Segunda Lengua en la Escuela
- XX. 1995. Sitges 20 Años del Seminario sobre Lenguas y Educación

Altres seminaris i congressos

- 1979 XVII Journées d'Etudes de l'Association de Psychologie Scientifique de Langue Française. Barcelona. President del Comitè Organitzador
- 1979 Congreso Mediterráneo de Integración del Deficiente. Barcelona. President del Comitè Organitzador
- 1984 Seminario de la Sociedad Española de Psicología sobre el Tercer Ciclo Universitario y la Formación de los Psicólogos. Madrid. Organitzador
- 1985 XV Reunión des Etudes de l'Association de Psychologie Scientifique de Langue Française. Lisboa. Coordinador científic
- 1986 I Congreso de la International Society of Applied Psycholinguistics (ISAPL). Barcelona. President del Comitè Organitzador
- 1987 Simposium de Ciencia Cognitiva. Sitges. President del Comitè Organitzador
- 1987 UNESCO. Consultation on Contents and Methods of Teaching Foreign Languages for Peace and Understanding. Kíev, URSS. President

INTERVENCIONS A CONGRESSOS, CONFERÈNCIES I CURSETS

- 1954 Congrés Mundial de Salut Mental. Barcelona. «Treball i salut mental».
- 1957 Congrés Nacional de Medicina i Seguretat en el Treball. Madrid. «Els problemes humans del treball industrial»
- 1958 Congrés de la Unió Internacional de Servei Social. Brussel·les. «Psicologia i treball social»
- 1959 Conferència Internacional sobre Formació i Perfeccionament per a la Direcció d'Empreses. OECD. Lisboa.
- 1960 Col·loqui Internacional sobre Formació de Funcionaris. Alcalá de Henares.
- 1962 XXI Setmana Social d'Espanya. València. «El món rural en l'actualitat»
- 1963 Congrés de la UNIAPAC. Berlín. «La integració dels treballadors estrangers»
- 1965 I Congrés Nacional de Neuropsiquiatria Infantil. Barcelona. Ponència: «Psicologia de l'internat».
- 1966 Humanistische Gespräche. Salzburg. «Zeitlichkeit des Menschen»
- 1966 I Congrés Nacional de Psicologia. Madrid. Conferència: «Selecció i formació dels funcionaris públics»
- 1967 I Reunió d'Estudis de l'Asociación Española de Economía y Sociología Agrarias. Madrid. Ponència: «Les migracions de la mà d'obra agrícola i les seves conseqüències»
- 1967 I Assemblée de la Asociación Española de Directores y Jefes de Personal. Barcelona. Conferència: «L'empresa com a comunitat humana»
- 1968 Humanistische Gespräche. Salzburg. «Über die Decadenz der Ideologien»
- 1969 XIII Reunió Anual de la Sociedad Española de Psicología. València. «La personalitat del deficient mental»
- 1969 X Congrés Internacional de Centres Socials. L'Hospitalet de Llobregat. «Community Development and Social Estructure»
- 1968 Primer Seminari Ibero-america d'Orientació Professional. Madrid. «La imatge social de les professions»
- 1970 III Congrés Nacional de Psicologia. Madrid. «Psicologia i bilingüisme»
- 1971 II Assemblée de l'Asociación Española de Directores y Jefes de Personal. Sevilla. «Els problemes humans de l'organització»
- 1972 Seminari Ibero-america sobre Investigació Educativa. Madrid. «Psicologia i Pedagogia: un programa d'investigació»
- 1972 Congrés de la Sociedad para el Estudio Científico del Retraso Mental. Sevilla. «L'educació i la integració social del deficient»
- 1972 Seminari: Planning the Development of Universities. París, IIEP. UNESCO. «Grown and Changes in an Arts Faculty»
- 1973 IV Congrés Nacional de Psicologia. Barcelona. «La gènesi del llenguatge»
- 1974 Minusval 1974. Madrid. «La formació del personal per a l'assistència als minusvàlids»
- 1974 Semana Social de España. Lleó. «Educació i canvi social»

- 1974 Congrés Internacional de Deficiència Mental. Madrid. «Dèficit físic i retard mental»
- 1975 Seminari sobre Llengües i Educació. Palma de Mallorca. «Sociologia del bilingüisme»
- 1977 VI Conferència de la National Association of Bilingual Education (NANBE). Nova Orleans. «Mesura del bilingüisme a escala col·lectiva»
- 1977 Seminari: «L'explicació en psicologia». Lieja
- 1977 Reunió d'experts sobre «L'ensenyament de les llengües en un context plurilingüe». París. UNESCO.
- 1979 Congrés Internacional de Psicologia del Nen. París. «Actualitat de Wallon»
- 1979 Seminari: Identitats Col·lectives i Canvis Socials. Tolosa de Llenguadoc. «Bilingüisme i identitat»
- 1980 Congrés de l'Associació Internacional d'Educació Especial. Hèlsinki. Conferència inaugural: «Handicap i comunicació»
- 1980 Conference on Minority Languages. Glasgow. «Minority Languages in Spain»
- 1981 Col·loqui AIMAV. Brussel·les. «Possibilitats i límits de la repercussió d'una llengua minoritària»
- 1981 Jornades de Sociolingüística. Palma de Mallorca. «Educació i pluralitat de llengües»
- 1981 Simposi Internacional de Sociologia de l'Educació. ICE de la Universitat Autònoma de Madrid. «Llengua i societat en el terreny educatiu»
- 1981 Col·loqui: Llengües i Cooperació Europea. Urbino. «Estatut de les llengües a Espanya»
- 1981 Seminari: Llenguatge i retard mental. Lieja. «Retard i bilingüisme»
- 1981 Reunió Internacional: Llegua i Ciutat. Bakú. «Educació i bilingüisme»
- 1981 Reunió de la Societé Française d'Audiophonologie. Besançon. «De la comunicació gestual al llenguatge verbal»
- 1981 V Congrés Nacional de Psicologia. Santiago de Compostel·la. «Record a mitjà termini en subjectes bilingües»
- 1983 Convenció: Vers una Educació Interlingüística i Transcultural. Màntua. «Les minories lingüístiques i la construcció d'Europa»
- 1984 Congrés d'AILA (Association Internationale de Linguistique Appliqué). Brussel·les. «El procés de recuperació d'una llengua des del punt de vista psicolingüístic»
- 1984 Congrés de la Unió Internacional de Societats de Psicologia. Acapulco. «La interiorització del llenguatge en la infància»
- 1984 Congrés sobre el Bilingüisme. Bàstia (Còrsega). «Llengua i educació a Catalunya»
- 1984 Col·loqui: Innovació en l'Ensenyament de la Llengua. Madrid. «Gènesi i desenvolupament del llenguatge en la infància»
- 1984 XI Congrés Mundial de les Ciutats Unides. Montreal, Canadà. «Immigració i bilingüisme»

- 1985 Seminari: L'Ensenyament de Llengües en un Context Bilingüe». Moscou, URSS. «Early introduction of a foreign language in a bilingual setting»
- 1985 Congrés de la Sociedad Española de Lingüística Aplicada. Còrdova. «La llengua i l'escola»
- 1985 Reunió: Societats Multilingües i Multiculturals», organitzada per l'OECD. Ljubljana. «Llenguatges i educació a Espanya»
- 1985 I Congrés de la ISALP (International Society of Applied Psycholinguistic). Barcelona. «El llenguatge interioritzat»
- 1986 II Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Lleida. «El procés de normalització d'una llengua, possibilitats i límits»
- 1986 II Jornades Internacionals de Psicologia i Educació (Educació i Aprenentatge). Madrid. Coordinador de l'àrea: «Psicopedagogia de segones llengües»
- 1986 Col·loqui: «The present situation of the less known and taught languages». Venècia
- 1986 IX Seminari: Llengües i Educació. Llengües i Educació a Europa. Sitges. «Llengües minoritàries i educació a Europa»
- 1986 Col·loqui internacional: Processos Psicològics en els Canvis Socials. Tolosa de Llenguadoc. «L'individu davant el conflicte lingüístic»
- 1987 Linguapax. Col·loqui de la UNESCO sobre: «Contents and methods of teaching foreign languages for peace and understanding». Kíev, URSS. «Un programe d'enseignement de langues étrangères au service de la compréhension internationale»
- 1987 Col·loqui: L'Educació al Segle XXI. Fundación Santillana. Madrid. «Les antinomies del sistema educatiu»
- 1987 Simposi internacional: Cultura, Informàtica i Sistema Educatiu. Fundació Aula. Barcelona. «La funció de la universitat en una societat tecnificada»
- 1987 Simposi: The Less Widely Taught Language in Europe. IRALL/UNESCO. Dublín, Irlanda. «Possibility and limits of the recuperation of a minor language. The case of the Catalan»
- 1987 Congrés de la Llengua Basca. Sant Sebastià. «Possibilitats i límits de la recuperació d'una llengua»
- 1987 XII Seminari sobre Educació i Llengües: Llengua de l'Alumne i Llengua de l'Escola. ICE. Sitges. «El llenguatge i l'escola»
- 1987 Commemoració del 50è aniversari del primer Congrés de la FNEC. Universitat de Barcelona. 26 de maig. «Els estudiants catalans i la guerra civil»
- 1987 Homenatge a Joaquim Xirau. Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació. Barcelona 6 d'abril de 1987. Presentació de la col·lecció de textos
- 1987 Cicle: Puente Cultural. Madrid. «Unitat d'Europa i pluralitat de llengües»
- 1987 Congrés de la International Association for the Study of Child Language. Lund, Suècia
- 1987 II International Congress of ISAPL (Applied Psycholinguistics). Kassel. «The bilingual child»

- 1987 Reunió del Comitè Assessor de l'Oficina Internacional d'Educació. Ginebra
- 1987 Jornades Vigotsky. La Sorbona. París. «Els usos no comunicatius del llenguatge»
- 1987 Seminari: Els Hispans als Estats Units. ICI. Madrid. «La cooperació acadèmica»
- 1987 Col·loqui: «L'educació al segle XXI». Fundación Santillana. Madrid.
- 1988 Taula rodona: «Sistemes de comunicació dins i fora de l'escola». Ajuntament de Barcelona.
- 1988 Expolingua. Madrid, 17-22 de març. «Llengües i autonomies en el sistema educatiu»
- 1988 Seminari: Minority Languages Rights and Minority Education. Cornell University. 7-9 de maig. «Educació a Catalunya»
- 1988 SEP. Secció de Catalunya. Inauguració del curs (7 d'octubre). «Pere Mata i els començaments de la psicologia científica»
- 1988 Facultat de Psicologia. Inauguració del curs acadèmic (26 d'octubre). «La psicologia entre el passat i el futur»
- 1988 XIII Seminari sobre Llengües i Educació. ICE/UNESCO. Sitges. «El projecte Linguapax»
- 1988 Col·legi Oficial de Psicòlegs. Inauguració de la seu de Girona. «La psicologia cap a l'any 2000»
- 1988 Jornades de Psicologia de Navarra. Pamplona. «Educació bilingüe: orientacions actuals»
- 1988 Cicle: Horitzont Científic d'Espanya. Círculo de Lectores. Barcelona. «Presentació de Mariano Yela»
- 1989 SEP Secció de Catalunya. Barcelona. Curset: Història de la Psicologia a Catalunya
- 1989 ICE. Seminari intern. Barcelona, 6 de febrer. La Interiorització del Llenguatge
- 1989 Expolingua. Madrid. Enseñanza de Lenguas y Solidaridad Internacional
- 1989 États Generaux des Langues. París. L'Europe des Universités
- 1989 Congreso de la Escuela Vasca. Bilbao. Las Lenguas de la Educación en el Ámbito del Estado Español
- 1989 Homenatge a Raimon Pàniker. Ateneu Barcelonès (26 de maig). Presentació de Philosophia Pacis
- 1989 Curs d'Estiu: Aprendizaje y Comprensión Lectora. La Corunya. Aprendizaje Lector y Desarrollo Funcional del Lenguaje
- 1989 Congrés d'EARLE. Madrid, 4 de setembre. Conferència inaugural: «The acquisition of foreign languages»
- 1989 Reunió del Comitè Científic de Linguapax. Venècia, 5-7 d'octubre
- 1989 Reunió del Comitè Científic del CMIEB. Besançon, 14 d'octubre
- 1989 XV Seminari Llengües i Educació. Sitges, 19-21 d'octubre. «Aprentatge de llengües estrangeres»
- 1989 La Caixa a les Escoles. Presentació de les maletes pedagògiques. «El marc psicopedagògic»

-
- 1989 III Seminari de Psicologia. Tarragona. «El problema del subjecte en la psicologia contemporània»
- 1989 Jornades Professionals de Psicologia. Col·legi Oficial de Psicòlegs. Barcelona. Conferència de clausura: «La psicologia com a professió des d'una perspectiva històrica»
- 1989 Cinquantenari de Freud. Grup d'Història de la Psicologia de la Universitat de Barcelona. Taula rodona: «Freud i la universitat»
- 1989 Amics de la UNESCO. Barcelona, 27 de novembre. «Linguapax. Un projecte de la UNESCO per a l'ensenyament de llengües i la pau»
- 1989 Col·loqui de l'IERDP. París, 9-10 de desembre. «Comment developper chez les enfants le plurilinguisme et le pluriculturalisme»
- 1989 Reunió del Comitè Científic de Linguapax. París. UNESCO. 7 de desembre
- 1989 Colegio Libre de Eméritos. Madrid. Biblioteca Nacional. 11-14 de desembre. Curs: Unitat d'Europa i Pluralitat de Llengües
- 1989 I Simposi de Didàctica de la Llengua. Colegio Univesitario de La Coruña. «Lenguas y educación en el ámbito del Estado español»
- 1990 La Corunya, 17 de maig. «La adquisición de la lectura y las funciones del lenguaje»
- 1990 Institut National de Recherche Pedagogique. París, 11 de juny. «Introduction precoce d'une seconde langue»
- 1990 Cursos d'Estiu de la Universitat Complutense. Miraflores de la Sierra, 10 de juliol. «La reforma del sistema educativo en perspectiva»
- 1990 Universitat Menéndez Pelayo. Santander, 10-15 de setembre. Direcció del curs: Las Lenguas de Europa
- 1990 Curs La Literature de Frontière. Trieste, 26 de setembre. «L'Europe, pays de frontière»
- 1990 XV Seminari sobre Llengües i Educació. Sitges. «Los inmigrantes y la escuela en Europa»
- 1990 Congreso de la Sociedad Española de Psicología. Barcelona, 10 de novembre. Clausura: «Del yo verbal al sujeto psicológico»
- 1991 Colegio Libre de Eméritos i Caja de Galicia. La Corunya, 4-7 de febrer. Curs: Educació i Llengües
- 1991 Universitat de Múrcia. 18-21 de febrer. «Génesis y desarrollo del lenguaje en la infancia»
- 1991 Jornadas Internacionales de Medicina y Humanismo. Madrid, 12 d'abril. «Hombre, mujer y trabajo»
- 1991 La Carpa de La Caixa. Bilbao, 15 d'abril. «La educación informal y el conocimiento científico»
- 1991 Escola d'Estiu de Psicologia. Barcelona, 8 de juliol. «La psicologia en transició: del conductisme al cognitivisme»
- 1991 III International Congress of ISAPL. Toronto, 17-20 de juliol. «From grammatical to psychological subject»

- 1991 II Simposi sobre Ensenyament del Català als No-Catalanoparlants. Vic, 4-7 de setembre. «Del coneixement a l'ús.
- 1991 Aosta, 16-18 de setembre. «Democracie et bilinguisme en Espagne»
- 1991 I Seminari Internacional sobre Language Planning. Santiago de Compostel·la. 25-28 de setembre. «Políticas lingüísticas en Europa»
- 1991 Aules de la Tercera Edat. Tarragona. Inauguració del curs. «L'Europa de les llengües»
- 1991 Congrés: Memory in Acquiring and Learning Languages. Brussel·les, 21-23 de novembre. «L'interiorisation de la langue adquire»
- 1992 Expolangues. París, 15 de febrer. «Les formations linguistiques en Europe»
- 1992 Colegio Libre de Eméritos. Madrid, 10-18 de març. Curs: La Europa de las Lenguas
- 1992 Santiago de Compostel·la, 21 de febrer. «Las lenguas en la escuela»
- 1992 Facultat de Filologia. Universitat de Vitòria. «Políticas lingüísticas en las comunidades autónomas con lengua propia»
- 1992 Màster de Gerontologia. Salamanca, maig. «Envejecimiento masculino y envejecimiento femenino»
- 1992 Facultat de Filologia. Universitat d'Oviedo, maig. «España plurilingüe»
- Logronyo, juliol. «La lengua y la escuela»
- 1992 Jornades de l'IEDPE. Barcelona, setembre. «L'ensenyament en dues llengües»
- 1992 Congrés. Madrid, 15 de setembre. «El contexto de Vigotsky. La psicología de los años veinte»
- 1992 Obra Social de La Caixa. Tarragona, 22 de setembre. «La solidaritat entre generacions com a projecte pedagògic»
- 1992 Congreso de la Lengua Española. Sevilla, 6-10 d'octubre. «Las otras lenguas de España»
- 1992 Jornades Internacionals sobre Ensenyament Bilingüe. Vitòria, novembre. «L'ensenyament bilingüe en el context de l'Estat espanyol»
- 1993 Jornades de l'Associació de Professors de Llengües Estrangeres. Oviedo, febrer. «La adquisición de una lengua extranjera»
- 1993 Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 9 de febrer. «Els mitjans audiovisuals i l'escola»
- 1993 Reunió Anual del Col·legi Oficial de Psicòlegs de Castella i Lleó. Lleó, 27 de febrer. «Del conductismo al cognitivismo ¿y después...?»
- 1993 Inauguració dels cursos del Postgrau de Logopèdia. Barcelona. Facultat de Psicologia. «Defectes de llenguatge i bilingüisme»
- 1994 Inauguració del curs. Facultat de Psicologia de la Universitat de Santiago de Compostel·la. «El estudio del lenguaje en la psicología contemporánea»
- 1994 Programa de doctorat de Gerontologia. Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona. «El curs de la vida i les dimensions de l'envelliment»
- 1994 Màster de Didàctica de l'Espanyol com a Segona Llengua. Facultat de

- Filologia de la Universitat de Barcelona. «Psicologia i sociologia del bilingüisme»
- 1994 Curset per als professors de llengua bretona a l'escola pública francesa. Lanion (França). «Le bilinguisme et l'enseignement bilingue»
- 1995 Universitat de la Laguna. Març. «Los usos mágicos del lenguaje»
- 1995 Escola Universitària de Formació del Professorat. Madrid, 4 de març. «Del gesto al diálogo»
- 1995 Fundació Ortega. Madrid, 10 de maig. «Las lenguas en la construcción de Europa»
- 1995 23 International Congress of Applied Psychology. Madrid. «On learning a second language»
- 1995 Conferència al IV Congrés Internacional de la ISAPL. Bolonya. «The two faces of psycholinguistics»
- 1995 Clausura del XIX Seminari sobre Llengües i Educació. Sitges, 13 de novembre. «Introducció precoç d'una segona llengua»
- 1995 Conferència inaugural del III Congrés Internacional de Didàctica de la Llengua. Múrcia, 31 de novembre. «La adquisición de una segunda lengua en la escuela»
- 1995 Intervenció en la sessió necrològica en honor de Mariano Yela. Universitat Complutense de Madrid. «Semblanza de Mariano Yela»
- 1995 Institut Català de Psicologia. Barcelona. «25 anys de psicologia»
- 1995 Universitat de Pau, 13 i 14 maig. «Les langues regionales en France et en Europe»
- 1995 Jornadas sobre la Presencia del Español en el Mundo. Valladolid, 16-18 de maig
- 1995 Seminari de l'AIMAV. Brussel·les, juny. «Une politique linguistique pour l'Europe»
- 1995 Universitat Ramon Llull. Barcelona, 2 de novembre. «Les llengües d'Europa»
- 1995 Seminari de la Fundació Ortega y Gasset. Madrid, 2 juny. «Multiculturalismo»
- 1995 Curs del Colegio Libre de Eméritos. Madrid, febrer. «Lenguas y nacionalismos»
- 1995 Fundació Ortega y Gasset. Madrid, febrer. «La educación multicultural»
- 1995 Inauguració del curs de la Secció de Psicologia de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques del Vallès. Terrassa. «L'ètica del psicòleg»
- 1995 Màster de Lingüística Aplicada. Universitat Complutense de Madrid. «El bilingüisme y la adquisición de segundas lenguas»
- 1995 Setmana Psicològica. Girona. «La psicologia a Catalunya»
- 1995 Fundació SEK. La Garriga. «Les llengües a l'escola»
- 1995 Jornades sobre l'Educació del Nen amb Dèficit auditiu. Sevilla. «Del gesto a la palabra»
- 1995 Reunió de la Societat d'Història de la Psicologia. Palma de Mallorca. «El pensamiento psicológico de Mariano Yela»

- 1995 Caja de Ahorros y Colegio de Eméritos. Saragossa. «Lengua y nacionalismo»
- 1995 Presentació del llibre de P. Zabaleta. Ateneo Navarro. Pamplona. «Pasado y futuro de la inmersión»
- 1995 Conferència inaugural del Congrés Gènesi i Desenvolupament de les Llengües de l'Estat. Santiago de Compostel·la. «El estudio del lenguaje infantil en España»
- 1995 Curs al màster Pedagogia de l'Espanyol com a Llengua Estrangera. Universitat de Barcelona. «Introducció al bilingüisme»
- 1995 Curs: Etologia de l'Animal Domèstic. Fundació Catalana per a la Recerca. Tortosa
- 1996 Curs: La Identitat Europea en Perspectiva Històrica. Grupo Compostela de Universidades. Santiago de Compostel·la. «Las lenguas en la construcción de Europa»
- 1996 Congrés sobre Planificació Lingüística. Barcelona. «Una política lingüística per a la Unió Europea»
- 1996 Instituto Cervantes. Madrid. «Las lenguas en la enseñanza en la Unión Europea»
- 1996 Jornadas de Bilingüismo. Tarragona. «Personalitat i Bilingüisme»
- 1996 Expolingua. Lisboa. «La Europa de las lenguas»
- 1996 IX Semana Monográfica de la Fundación Santillana. Madrid. «Lenguas y culturas en la educación»
- 1996 Conferència sur le Livre Blanc: Enseigner et Apprendre. Commission de l'Union Européenne. Division XXII. «Langues et cultures»
- 1997 Curs sobre Psicopatologia de la Personalitat. Màlaga. «Sociedades pluriculturales y conflictos de personalidad»
- 1997 Facultat de Psicologia. Universitat de Màlaga. «Del gesto al lenguaje»
- 1997 Universitat de Barcelona. «Segones llengües a l'escola»
- 1997 Expolingua. Madrid. «Diez años de congresos de Expolingua»
- 1997 Facultat de Ciències Polítiques. Madrid. «Lenguas y nacionalismos»
- 1997 Seminari. Vigo. «España plurilingüe»
- 1997 Fundación Banco de Bilbao. «Las lenguas en el individuo y en la sociedad»
- 1997 Curs a la Facultat de Filologia de la Universitat de Vitòria. «La Europa de las lenguas»
- Curs d'Estiu de la Universitat Complutense de Madrid. «El bilingüismo y sus modalidades»
- 1997 VII Simposi de la Federació d'Associacions de Professors d'Espanyol. Santiago de Compostel·la. «Lenguas de enseñanza y lenguas enseñadas»
- 1997 Ponència en el congrés La Inmigración en España. Fundación Ortega y Gasset. Madrid. «Los inmigrantes en la escuela»
- 1997 Conferència de clausura del XXI Seminari sobre Llengües i Educació. Sitges
- 1998 Cursos d'Estiu de la Universitat de Santiago de Compostel·la. Conferència inaugural: «Objetivos y límites de la política lingüística»

- 1998 Curs al Colegio de Eméritos. Universitat de Santiago de Compostel·la. «El bilingüismo en el individuo y en la sociedad»
- 1998 Amics de la Ciutat. Barcelona. «La ciutat i la Universitat de Barcelona»
- 1998 Conferència. Ciclo Colegio de Eméritos sobre el 98. Banco Bilbao Vizcaya. Madrid. «Los nacionalismos en el 98 y en la actualidad»
- 1998 Màster d'Estudis Europeus. Instituto Ortega y Gasset. Madrid. «Los nacionalismos lingüísticos y la construcción de Europa»
- 1998 Conferència inaugural del II Congrés Internacional d'Educació de l'Estat de Santa Catarina. Brasil. «Los retos de la educación en los umbrales del siglo XXI»
- 1998 Conferència. PUC de Rio de Janeiro. «O bilinguismo na educaçao hoje»
- 1998 Fundació La Caixa. Girona. «Noves perspectives dels esplais de la gent gran»
- 1998 Congrés: Una Lengua para un Milenio. El Futuro del Español. Valladolid. «El español y las otras lenguas de España»
- 1998 Universitat del País Basc. «Vida y muerte de las lenguas»
- 1998 Amics de la Ciutat. Barcelona. «La primera Universitat Autònoma de Barcelona»
- 1998 Cicle de quatre conferències sobre qüestions de psicolingüística. Universitat Autònoma de Madrid
- 1998 Presentación de la jornada: La Situación Lingüística en las Tierras de Habla Catalana. Instituto Universitario Ortega y Gasset. Madrid
- 1998 Taula rodona sobre «Problemes actuals de l'educació». Escola d'Estiu de CDC. Sitges
- 1998 Presentació del Congrés: L'Adquisició de las Llengües de l'Estat Espanyol. Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona
- 1998 Seminari Which Language for Europe. European Cultural Foundation. Leyden. «Languages and nations in Europe»
- 1998 Clausura del II Seminari sobre Llengua, Educació, Immigració. ICE de las universitats de Girona i Barcelona. Girona
- 1999 Universitat de Huelva. Curs de doctorat. 15-19 de febrer. «Adquisició del llenguatge»
- 1999 Ajuntament de Gijón. 12 de març. «La enseñanza de las lenguas»
- 1999 Fundación Ortega y Gasset. Postgrau d'Estudis Europeus. 16-17 de març. «Las lenguas de Europa»
- 1999 Congrés de la IASCL (International Association for the Study of the Child Language). 12-14 de juliol. Sant Sebastià. Conferència inaugural: «El estudio del bilingüismo infantil en España»
- 1999 Cursos d'estiu de la Universitat de Barcelona. Juliol. «Cap a una societat pluricultural»
- 1999 Sant Sebastià. President del jurat del Premi Euzkadi
- 1999 València. Institució Ausiàs March. 28 d'octubre. «Multiculturalisme i marginació social»

- 1999 Universitat Carlos III. Madrid, 1-5 de novembre. Curs a la Facultat d'Humanitats. «El lenguaje y las lenguas»
- 1999 Fundació Joan Maragall. Barcelona, 16 de novembre. «Mística i racionalitat»
- 1999 Congrés sobre Ensenyament de la Llengua a Andalusia. Huelva, 20 de novembre. «La escuela y las lenguas»
- 1999 VII Conferència Internacional de Llengües Minoritàries. Bilbao, 1 de desembre. «Tipología de situaciones de lenguas en contacto»
- 1999 Congrés d'AEDES. Madrid, 5 de desembre. «Educación y multiculturalidad»
- 2000 Universitat Pompeu Fabra. Barcelona, 28 de febrer. «Actituds davant de la mort»
- 2000 Colegio Libre de Eméritos. Madrid, 7-16 de març. «Sobre el lenguaje y las lenguas» (curs de deu lliçons)
- 2000 XXII Seminari sobre Llengües i Educació. 26-27 de maig (homenatge al Dr. Siguan)
- 2000 NEREO. Begur, 9 de setembre. «La Mediterrània, cruïlla de cultures»
- 2000 Clausura del Congrés Hispano-Lusità de Psicologia. La Corunya, 23 de setembre. «Lenguaje y personalidad»
- 2000 Projecto d'informe sobre « Les llengües del món». UNESCO. Bilbao, 5-7 d'octubre
- 2000 Centre Mondial d'Information sur l'Education Bilingüe. París, 12-14 d'octubre
- 2000 Jornades d'Homenatge a Àngel Rivière. Universitat Autònoma de Madrid. 27 d'octubre. «El lenguaje interiorizado»
- 2000 Jornades de Normalització Lingüística. Santiago de Compostel·la, 9 de novembre. «La configuración sociolingüística de la Europa Unida»
- 2000 Universitat de Huelva. Novembre. «Adquisición de primera y segundas lenguas» (tres conferències)
- 2001 Universitat Autònoma de Madrid i Colegio de Eméritos. 20 de febrer-1 de març. «El lenguaje, instrumento de conocimiento y medio de comunicación» (curs de sis lliçons)
- 2001 Universitat Pompeu Fabra. Barcelona, 26 de febrer. «Actituds davant la mort»
- 2001 Facultat de Psicologia de la Universitat de Sevilla. 25 aniversari dels estudis de Psicologia. 2 de març. «Reflexiones sobre la psicología como profesión»
- 2001 Universitat de Santiago de Compostel·la. Curs de deu lliçons. 19-23 de març. «El lenguaje entre la psicología y la sociología»
- 2001 Col·legi de Psicòlegs de Galícia. 20 de març. «Los comienzos de la enseñanza universitaria de la psicología en España»
- 2001 VIII Alcuentru Llingua Minoritaria y Educación. Academia de la Llingua Asturiana. Oviedo, 30 de març. «El papel de la escuela en la recuperación de una lengua menor»

- 2001 Expolingua. Madrid. 18-22 d'abril. «Bilingüismo y educación».
- 2001 Palau de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 9 de maig. Dia d'Europa. «Una política lingüística per a Europa»
- 2001 X Trobada de Sociolingüística. Alcoi, 11 de maig. «Llengües i cultures en un món globalitzat»
- 2001 Instituto Universitario Ortega y Gasset. Madrid, 24 de maig. «Pluralismo cultural e integración educativa».
- 2001 Servicio de Renovación Pedagógica. Pamplona, 27 de juny. Jornades d'Atenció a la Diversitat. «Pluralisme cultural i cohesió social»
- 2001 Cursos d'Estiu de la Universitat del País Basc. Sant Sebastià, 28-29 de juny. Curs sobre Educació Trilingüe al País Basc. «Bilingüisme i educació» i «Del bilingüisme al plurilingüisme»
- 2001 Reunió dels Col·legis Majors d'Espanya. Universitat de Barcelona. 13 de setembre. «Ensenyar al segle XXI»
- 2001 Lliçó inaugural del curs de les Universitats de Catalunya. Universitat de Barcelona. 20 de setembre. «El rector Caparrós i el futur de la Universitat de Barcelona»
- 2001 Conferència inaugural. Congrés sobre l'Adquisició de les Llengües de l'Estat. 24 de setembre. «Diàleg i monòleg als inicis del llenguatge»
- 2001 Libreria Blanquerna. Madrid, 9 d'octubre. Presentació del llibre *Bilingüismo y lenguas en contacto*.
- 2001 Congreso de la Lengua Española. Valladolid, 17 d'octubre. «El español en contacto con otras lenguas en España»
- 2001 Maó, 30 d'octubre; Palma de Mallorca, 31 d'octubre. «Una política lingüística per a Europa»
- 2001 Congrés de Llengües Minoritàries. Santiago de Compostel·la. 23 de novembre. «Pluralidad de lenguas y unidad del lenguaje»
- 2001 Colegio Libre de Eméritos. Fundación Pastor. 26-31 de novembre, 1-2 de desembre. Curs En el Año Europeo de las Lenguas
- 2001 Inauguració de la Càtedra UNESCO. Bilbao, 29 de novembre. «Situaciones de lenguas en contacto»
- 2001 Homenatge a Antoni Caparrós. Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona. 30 de novembre
- 2001 Instituto Cervantes. Munic. 11 de desembre. Presentació de *Die Sprachen in vereinten Europa*
- 2002 Col·loqui La Diversitat Lingüística en l'Europa Pluricultural. Porto, 20-24 de febrer. «Europa y las lenguas»
- 2002 Curs de Postgrau Actituds davant la Mort. Girona, 25 de febrer
- 2002 Institut Català de Cooperació Iberoamericana. Barcelona, 26 de febrer. «Bilingüisme i llengües en contacte»
- 2002 Universitat de Lleida. 23 d'abril. «El llenguatge i les llengües»

- 2002 XXIII Seminari Llengües i Educació. Barcelona, 30-31 de maig. «Ensenyar llengües en la diversitat i per a la diversitat»
- 2002 Universitat Jaume I. Castelló de la Plana, 14 de juny. Simposi sobre Autoeficàcia. «Dir i fer en contextos culturals diferents»
- 2002 Escola Vila Olímpica. Barcelona, 19 de juny. «Les llengües a l'escola»
- 2002 Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 28 de juny. «Europa i les llengües»
- 2002 Universitat Autònoma de Barcelona. Reunió de la ISSHSS. 27 d'agost. «Panorama d'un segle de psicologia»
- 2002 Cursos d'Estiu. Universitat del País Basc. «Les llengües i la globalització»
- 2002 Congrés Internacional sobre Bilingüisme. Vigo, 26 d'octubre. «El futur de les llengües»
- 2002 Colegio de Eméritos. Curs de vuit lliçons. Madrid, 4-20 d'octubre. «Lenguaje, persona y sociedad»
- 2002 Representació a Madrid de la CE. Madrid, 9 de desembre. Seminari Europa i les Llengües
- 2003 Facultat de Psicologia. Universitat de Santiago de Compostel·la. Curs de vuit lliçons. 31 de març - 4 d'abril. «Lenguaje, persona y sociedad»
- 2003 Facultat de Psicologia. Universitat de Santiago de Compostel·la. 4 d'abril. «El desarrollo de la psicología en España a lo largo de un siglo»
- 2003 Blanquerna. Acte de Graduació. Palau de Congressos. 29 de juny. Paraules als nous graduats. «L'educació al segle XXI»
- 2003 Clausura del curs sobre Psicologia i Atenció Hospitalària. 9 de juliol. «Metges i psicòlegs a la recerca de la persona»
- 2003 Fundación Lenguaje de Signos. Madrid, octubre. «La educación bilingüe y el lenguaje de signos»
- Colegio de Eméritos. Madrid, novembre. Vuit lliçons. «Hablar y escribir. El impacto de la escritura sobre el lenguaje»
- 2004 Escola Horitzó. 5 de febrer. «Les llengües a l'escola»
- 2004 Congrés sobre la Traducció. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona, 3 de març. «Les llengües i el coneixement científic»
- 2004 Universitat de les Illes Balears. Palma, 17 de març. «L'impacte de l'escriptura»
- 2004 Expolingua. Madrid, 26 de març. «La llengua catalana i la Unió Europea»
- 2004 Logronyo. Universitat de La Rioja. «L'explicació en psicologia»
- 2004 Fòrum de les Cultures. Barcelona, 23 de maig. «Les llengües i la pau»
- 2004 Programa per a la Introducció Precoç de l'Anglès. Barcelona, 7 de setembre. «Les llengües a l'escola»
- 2004 Congrés sobre Adquisició del Llenguatge. Salamanca, 22 de novembre. «Adquisición del lenguaje en contextos plurilingües»
- 2004 Universitat Menéndez Pelayo. Barcelona, 18 d'octubre. «Com augmentar la presència del català a Europa»

-
- 2004 Curs sobre l'Envel·liment. Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona. 9 de novembre. «L'envelliment com a experiència»
- 2004 Universitat Pública de Navarra. Pamplona, 23 de novembre. «Las lenguas menores en un mundo globalizado»
- 2004 Congrés Internacional de Terminologia. Barcelona, 29 de novembre. «Terminologia i diversitat cultural»
- 2004 Commemoració dels cinquanta anys de l'Escola de Psicologia. Madrid, 30 de novembre. «Testimoni personal»
- 2004 Curs de cinc lliçons sobre: «El impacto de la escritura sobre el lenguaje». Universitat Autònoma de Madrid, 9, 10, 13 i 14 de desembre
- 2004 Seminari sobre Ramon Turró. Malgrat, 17 de desembre. «El pensament de Ramon Turró»
- 2005 Palau de Congressos. Santiago de Compostel·la, 22 de gener. «Las lenguas y la Unión Europea»
- 2005 Expolingua. Madrid, 7, 8 i 9 d'abril. «Las lenguas en la escuela»
- 2005 Facultat de Filologia de la Universitat de Santiago de Compostel·la. 12-16 i 18-22 d'abril. «Las lenguas de España»
- 2005 FUNDES. Madrid, 25 d'abril. «Las lenguas de España»
- 2005 Universitat Autònoma de Madrid. 26 d'abril. «Del conductismo al cognitivismo»
- 2005 3 de junio. Delegació a Barcelona de la UE. «Les llengües i les organitzacions europees». Fundación Rafael del Pino. Madrid. III Coloquio Iberoamericano. «La nueva frontera del español»
- 2005 Berlín, 15 de setembre. «Educación y bilingüismo»
- 2005 Institut d'Humanitats de Barcelona. Curs de nou lliçons. 13 d'octubre - 15 de desembre. «Escriptura i llenguatge»
- 2005 Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. 26 d'octubre. «El llibre i la informàtica»
- 2006 Universitat de Girona. Facultat de Filologia. 23 de febrer. «Escriptura i llenguatge»
- 2006 Col·legi de Psicòlegs. Barcelona, 24 de febrer. «La psicología a la Universitat»
- 2006 Curs d'Ensenyament Bilingüe. ICE. Barcelona, 3 de març. «El futur de les llengües»
- 2006 Institut Estudis Catalans. Barcelona, 9, 16, 23, 30 de març. «Parlar i escriure, l'impacte de l'escriptura sobre el llenguatge»
- 2006 Universitat Complutense de Madrid. Facultat de Filologia. 25 d'abril. «Las lenguas de España»
- 2006 Club d'Opinió. Manresa, 6 de maig. «La immigració i el futur de Catalunya»
- 2006 Simposi Joaquim Xirau. Càtedra Ferrater Mora. Figueres, 19 de maig. «Joaquim Xirau. El pensador, el mestre, el ciutadà»
- 2006 Commemoració de Wladimir Wukmir. Universitat de Barcelona. 24 de maig. «Un pensador a l'exili».

- 2006 Escola d'Estiu de la Fundació Coll i Alentorn. 1 de juliol. «Recordant el pas-sat»
- 2006 Institut d'Estudis Catalans. 9 D'octubre. «Llengües policèntriques»
- 2006 Figueres, 21 d'octubre. «Joaquim Xirau. El ciutadà, el professor, el filòsof»
- 2006 Discurs a la cerimònia d'investidura com a doctor *honoris causa* per la Universitat de Sevilla. 27 d'octubre
- 2006 Facultat de Psicologia de la Universitat de València. 9 de novembre. «Tres quarts de segle de psicologia a Espanya»
- 2006 La Nau Gran. València, 9 de novembre. «El cos com a límit. Una reflexió sobre les minusvalideses»
- 2006 Argentona, 16 de novembre. «La guerra als vint anys»
- 2006 Real Academia de la Lenguas. Reunió de la FNIL. Madrid, 20 de novem-bre. «Las lenguas pluricéntricas»
- 2006 Instituto Cervantes. Madrid, 22 de novembre. «Las lenguas de España»
- 2007 Universitat de Sevilla. 23 de febrer. «El cuerpo como límite»
- 2007 Reunió anual del Col·legi de Psicòlegs. València, 9 de març. «El nacimiento de una profesión»
- 2007 Congrés de la Societat per a l'Estudi del Llenguatge Infantil. Oviedo, 28 de setembre. «El lenguaje y la escuela a lo largo de un siglo»
- 2007 Simposi Internacional La Filosofia d'Eduard Nicol. Girona, 16 de novem-bre. «Eduard Nicol i la psicologia»
- 2008 Institut de Cultura Contemporània. Barcelona, 8 de gener. «Introducció al Pickwick»
- 2008 Institut de Ciències de l'Educació. Barcelona, 18 de gener. «El llenguatge i l'escola al llarg d'un segle»
- 2008 Colegio Libre de Eméritos. Madrid, 28 de març -13 d'abril. «Los retos lin-güísticos del futuro»

TESIS DOCTORALS DIRIGIDES

- 1964 Aragó, Joaquín M. *Génesis y desarrollo de lo religioso y de lo moral en el niño*
- 1966 Quintana, José M. *Problemas de la educación del niño de clase social acomodada*
Garmendia, José Antonio. *E. Durkheim: la división del trabajo social y la anomía: eficiencias y deficiencias del análisis estructural-funcional*
- 1968 Barjau, Eustaqui. *La doctrina poètica de Carles Riba*
- 1969 Meseguer, Ramon. *La motivación en la toma de decisiones*
- 1970 Baruel, José. *Desplazamiento industrial y moral laboral*
- 1971 Gómez, Alfredo. *El magisterio como profesión: estudio sociológico del Magisterio Nacional en las Islas Baleares*

-
- 1971 Pallarés, Manuel. *El concepto de sí mismo y la elección vocacional*
- 1971 Estruch, Joan. *La innovación religiosa: ensayo teórico de sociología de la religión*
- 1972 Arnau, Jaume. *Motivación y conducta: revisión y bases para una conceptualización científica de la motivación*
- 1973 Tora, Enrique. *Desarrollo cognoscitivo y comprensión cinemato-gráfica: estudio experimental sobre la comprensión de un espacio filmado con la técnica cinematográfica del campo-contracampo*
- 1973 López Feal, R. *Condición de clase y orientación profesional*
- 1974 Caparrós, Antonio. *El carácter social según Erich Fromm*
- 1974 Aguirre, Ángel. *Filosofía del cuerpo propio en M. Merleau Ponty*
- 1975 Kirchner, Montserrat. *La psicología aplicada en Barcelona*
- 1975 Beltrán de Rodríguez, M. Gladys. *Estudio de la cibernética del comportamiento del lenguaje y del aprendizaje*
- 1975 Roca, Ramon. *El aprendizaje de la lectura en edad preescolar*
- 1975 Pereira, Nieves. *Educación personalizada: un proyecto pedagógico en Pierre Faure*
- 1976 Fabra, M. Lluïsa. *La dinámica del grupo-clase*
- 1976 Roig, José. *La situación escolar de aprendizaje como sistema incentivo de rendimiento*
- 1976 Tous, Josep M. *Sistematización de las principales teorías sobre la variable interviniente, el constructo hipotético y la teoría mediacional*
- 1976 Sánchez, Julián. *Estructura de la orientación progresiva*
- 1976 Atucha, Karmele. *Desarrollo lingüístico, dominio lector y capacidad creativa de los niños bilingües*
- 1976 Anguera, M. Teresa. *Desarrollo de un modelo de comportamiento humano aplicable al estudio de la movilidad social*
- 1976 Acevedo, Héctor. *Enfoque psicológico de la problemática de la adicción a drogas en Puerto Rico*
- 1976 Udina, Josep Manuel. *La constitución utópica de los humanos: Ernest Bloch*
- 1977 Cucurull, Jordi. *Estudio histórico-antropológico de las circunstancias en que viven y han sido formados 95 estudiantes de COU*
- 1977 Arruga, Artur. *Naturalesa del test sociomètric*
- 1977 Aguilar, Ángel. *Dislexia*
- 1977 Palacios, Jesús. *La crítica a la escuela en el pensamiento contemporáneo*
- 1977 Coll, Cèsar. *Las actividades espontáneas de exploración en el contexto escolar (7-12 años)*
- 1977 Moreno, Montserrat. *Aprendizaje y procesos de generalización*
- 1977 Sastre, Genoveva. *Pedagogía operatoria y desarrollo intelectual*
- 1977 Monferrer, Álvaro. *Psicología y educación de los niños deficientes motóricos y enfermos crónicos*

- 1978 Secall, M. Victòria. *Aproximación al primer lenguaje: génesis de la comunicación de los esquemas motrices a las estructuras sintácticas*
- 1978 Coronas, Rita. *Lenguaje y conducta: revisión y análisis de la conducta verbal operante*
- 1978 Ferrer, José. *Efectos del ruido en la actividad humana*
- 1978 Román, Carmen Ana. *El bilingüismo en Puerto Rico: un problema de psicolingüística*
- 1979 Arnau, Joaquim. *Una experiència d'educació bilingüe a Catalunya*
- 1979 Àngel, Carme. *Desenvolupament del comportament psicomotor dels nens i educació psicomotriu*
- 1979 Blanch, Josep M. *El análisis de la religión en la psicología de lo inconsciente: las teorías de Freud, Jung, Reich y Fromm*
- 1979 Otero, Luis. *Dinámica, configuración y componentes psicosociales del sistema familiar en grupos de pacientes psiquiátricos*
- 1979 Melus, Antonio. *Actitudes ante el alcoholismo: de la estigmatización social, etiología y tratamientos*
- Jara, Xinia. *Estudio sobre las respuestas emitidas en las láminas del test proyectivo Rorschach, con sujetos que presentan trastornos de conducta de tipo sociopático*
- 1979 Rodríguez, Marcelino. *La lengua en el ámbito escolar de l'Hospitalet de Llobregat: una exploración socio-lingüística-actitudinal*
- 1980 Triadó, Carme. *Activitats sensorio-motrius i simbòliques i adquisició del llenguatge*
- 1980 Lluís, Josep Maria. *Análisis de contenidos en la personalidad del adolescente: estudio experimental con la técnica de frases incompletas de Sacks*
- 1980 Sabater, Jordi. *Aportación a la eto-ecología comparativa de los gorilas (Gorilla gorilla gorilla) y chimpancés (Pan troglodytes troglodytes) de Río Muni: aportación al estudio de la conducta de fabricación*
- 1980 Carreras, Alberto. *Críticas de las bases teóricas de la terapia familiar sistémica de M. Selvini*
- 1981 Miras, Mariana. *Actividad y enunciación: aspectos sociolingüísticos y evolutivos de 3 a 6 años*
- 1981 Villegas, Manuel. *La psicoterapia existencial*
- 1981 González, M. Pilar. *La educación de la creatividad: técnicas creativas y cambio de actitud en el profesorado*
- 1981 Díaz de Quijano de Arana, Santiago. *Ideología organizacional y conflicto laboral en la sociedad occidental: un análisis psicosocial de la relación existente entre ideología, autoridad y conflicto laboral en las organizaciones del mundo occidental desarrollado*
- 1982 Vega, Amando. *Los maestros ante las drogas: estudio de la realidad catalana y propuesta de programas para su formación*
- 1982 Solé, Maria Rosa. *La comunicació verbal en el marc escolar: estudi empíric*

-
- 1982 Clemente, Rosa Ana. *Aproximación a la evolución del lenguaje: estudio de dos diferentes tipos de emisiones espontáneas y su relación con la acción*
- 1982 Eguillor, María. *Estructuras cognitivas en enfermos esquizofrénicos paranoides de larga evolución*
- 1982 Batallé, Pere. *Didáctica del cálculo de probabilidades y de la estadística en la EGB*
- 1983 Freixa, Montserrat. *El condicionamiento social de las aptitudes intelectuales y su influencia sobre el rendimiento escolar: estudio longitudinal*
- 1983 Loscertales, Felicidad. *Personalidad y funciones del profesor según las orientaciones no directivas*
- 1984 Trullols, Alberto. *Ideología, desarrollo socioeconómico y comportamiento electoral*
- 1984 Reboloso, Enrique. *Análisis de la capacidad lectora y sus condicionamientos en niños de seis-siete años*
- 1984 Vives, Maria. *Índices del Rorschach en esquizofrénicos crónicos versus esquizofrénicos agudos: sistematización de los datos obtenidos en la población de Barcelona y su provincia*
- 1985 Cambreleng, José Luis. *Persona y transcendencia en el pensamiento de Gabriel Marcel*
- 1985 Pardo, Ana María. *Relaciones entre morfología y tonicidad en la segunda infancia*
- 1986 Echeberria, Felipa. *Marco lingüístico del euskera de los niños de las diferentes situaciones sociolingüísticas en el ciclo inicial*
- 1987 Zabaleta, M. Francisca. *El éuskara en la enseñanza de Navarra: bases de la normalización*
- 1987 Soler, J. M. *Retraso mental: aspectos del habla*
- 1987 Valeta, Anna. *De Freud al análisis ontológico de la locura: Ramón Sarró Burbans*
- 1987 Bayo, José. *Estudio sobre el desarrollo de la percepción visual en el niño*
- 1987 Marcé, Francesc. *La conducta como comunicación*
- 1988 Teberobsky, Ana. *La comprensión de la escritura en el niño: desarrollo espontáneo y aprendizaje escolar*
- 1988 Shoum, Grace. *Psicolingüística aplicada al estudio de la adquisición del lenguaje en niños institucionalizados*
- 1989 Arnán, Florenci. *Cien años de evolución didáctica de una editorial: los libros de Historia de España de H.S.R*
- 1989 Sau, Victòria. *Comportamiento psicológico de la mujer en relación con el ciclo menstrual y uno de sus más frecuentes malestares: el síndrome premenstrual*
- 1990 Mestres, Joan. *Model d'indicadors per a l'avaluació i gestió de qualitat de centres i districtes: Saporei*
- 1990 Lloret, Caterina. *Escola i infància a Catalunya a finals del segle XVIII*

- 1990 Català, Magdalena. *Los roles sexuales*
- 1990 Sangorrín, J. *Adaptación en castellano y catalán del "Porch Index of Communicative Ability"*
- 1990 Siches, Elvira. *Retard del llenguatge i adquisició de la morfologia*
- 1990 Viladot, Maria Àngels. *Factors psicosocials, percepció de vitalitat etnolingüística i identitat social*
- 1991 Boldú, Joan. *El pensament filosòfic de Ramon Turró: una teoria original per a una nova fonamentació de l'experiència*

NOTES BIOGRÀFIQUES, SELECCIONS DE TEXTOS, ENTREVISTES

- 1984 *Revista de Historia de la Psicología*. Autobiografia
- 1984 *Encyclopedia of Psychology*. Nova York
- 1985 *Anthropos* 48. «Autobiografia intel·lectual: de mi vida como psicólogo»
- 1985 *Gran Enciclopèdia Catalana*
Concise Encyclopedia of Psychology. Nova York. Wiley
- 1987 Xavier Rubert de Ventós. *Pensadors catalans*. Barcelona: Ed. 62. P. 197-209
- 1987 *Anuario de Psicología*. Número d'homenatge. Introducció. Antonio Caparrós. Entrevista. Mariana Miras. Selecció de textos.
- 1989 *Entrevista amb el doctor Miquel Siguan*, per J. Royo. Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya
- 1991 *Papeles del psicólogo* (traducció al castellà de l'entrevista anterior)
Revista del Colegio Oficial de Psicólogos (Madrid) 50
- 1991 *Revista de Logopedia, Foniatria y Audiología* IX, núm. 3. Òrgan d'Aelfa. Masson. Barcelona.
- 1992 *Revue Européenne de Psychology Appliquée* (París) 41, núm. 4: 339-42
- 1994 H. Carpintero. *Historia de la psicología en España*. Madrid: Eudema. P. 305-6
- 1994 F. Tortosa *et al.* «Maestros y discípulos entre los psicólogos españoles. El caso de Miquel Siguan». *Anuario de Psicología* 63: 167-86
- 1996 *Mètode*. *Revista de difusió de la investigació de la Universitat de València* 12. Entrevista: Miquel Siguan, Psicolingüista (p. 36-41)
- 1996 *Nueva Revista* (Madrid) 47. Entrevista.
- 1998 «Miguel Siguan en la psicología española». *Revista de Psicología General y Aplicada*
- 2001 «Miguel Siguan e i suoi multiple interessi». *Galatea*. *European Magazine* (Lugano)
- 2002 «Xerrant amb... el Dr. Siguan». *Full Informatiu del Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya* 146

- 2003 E. Lamo de Espinosa. «La guerra de Miquel Siguan». *Revista de Occidente* 268 (setembre)
- 2003 «Conversa con Miquel Siguan». *Grial. Revista Galega de Cultura* (octubre-deseembre)
- 2004 Entrevista: «Los problemas de nuestro planeta exigen soluciones mundiales». *El Ciervo*.
- 2008 J. Palacios. «Laudatio en el acto de investidura como doctor honoris causa de la Universidad de Sevilla». Apunts de Psicologia. Universitat de Sevilla. Homenatge al professor Siguan

ASSOCIACIONS CIENTÍFIQUES

- Sociedad Española de Psicología. President des de 1983
- International Union of Psychological Associations. Membre del Comitè 1983-
- Association de Psychologie Scientifique de Langue Française. President, 1977-1979
- International Society Applied Psycholinguistics. Membre del Comitè. 1985-1994
- Sociedad Española de Educación Especial. Vicepresident, 1974-1984
- Sociedad Española de Sociología Agraria. Membre de la Junta Directiva, 1970-1978
- CMIEB (Centre Mondial d'Information sur l'Education Bilingue). Membre del Comitè Científic
- Sociedad Española del Rohrschach y las Pruebas Projectivas. Membre d'Honor
- International Association for the Study of Child Language. Membro del Comitè Directiu. Lund 1987- 1985
- Linguapax (UNESCO). President del Comitè Científic. Kíev 1987
- IEDPE (Institut Europeen pour le Developpement des Potentialités de Tous les Enfants). Membre del Consell d'Administració. París, 1989-1993.
- Real Academia de Ciencias Morales y Políticas. Membre Corresponent. Madrid ,16 de juny de 1987
- Colegio Oficial de Psicólogos. Madrid. Membre d'Honor
- Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya. 28 de novembre de 1989. Membre d'Honor
- Expolingua (Madrid). President del Comitè Científic a partir de 1990
- Acadèmia Europeae. Londres. Membre titular. Octubre de 1993
- Sociedad Española de Historia de la Psicología. Membre d'Honor, 1997
- Claustre de Doctors de la Universitat de Barcelona. Membre d'Honor, 1997
- Federación de Asociaciones de Psicología de España. President d'Honor, 1998

PREMIS I DISTINCIONS

Premi Extraordinari de Doctorat. Concedit per la Facultat de Filosofia de la Universitat de Madrid (24.III.1952) per la tesi: «El tema del amor en la mística del siglo XII»

Premio Nacional de Literatura. Concedit pel Ministeri d'Informació (22.XII.1959) pel llibre *Del campo al suburbio*

Premi Barreiro de Psicología Industrial. Concedit per la Sociedad Española de Psicología (1959) pel llibre *Problemas humanos del trabajo industrial*

Comendador de l'Orde del Mèrit Agrícola. Concedit pel Ministeri d'Agricultura (18.VII.1967) pel conjunt dels seus estudis sobre sociologia agrària

Premi de la Sociedad Española de Psicología. Concedit per la SEP pel conjunt de la seva feina científica

Medalla d'Or de la Ciutat de Barcelona. Concedida per l'Ajuntament de la Ciutat (20.III.1987)

Director honorari de l'ICE de la Universitat de Barcelona

Amic Predilecte de Sitges. Ajuntament de Sitges. 27.IX.1987

Creu de Sant Jordi. Generalitat de Catalunya. 27.XII.1988

Premi Simarro. Universitat Complutense de Madrid. 1991

Doctor *honoris causa*. Universitat de Ginebra. 3 de juny de 1993

Doctor *honoris causa*. Universitat del País Basc. 1996

Degà honorari. Facultat de Psicologia. Univ. de Barcelona. 1996

Medalla d'Or al Mèrit Investigador. Fundació Catalana per a la Recerca

Medalla al Treball Francesc Macià. Generalitat de Catalunya. 1998

Insígnia de la Universitat de Vic. 1998

Premi Compostel·la. Xarxa Europea d'Universitats Compostel·la. Pecs (Hongria) 2004

Medalla Narcís Monturiol al mèrit investigador. Generalitat de Catalunya 2005

Doctor *honoris causa*. Universitat de Sevilla. 27 d'octubre de 2006

